

रविवार पुरवणी १ डिसेंबर २०२४

महाराष्ट्रातील राजकीय समीकरणे आणि सीएम पदासाठी रस्सीखेच

संपादकीय

२०२४ च्या महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत महायुतीने प्रचंड विजय मिळवला आहे. भाजप, शिंदे गट (शिवसेना) आणि अजित पवार यांच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाने मिळून बहुमत प्राप्त केले. या विजयाने महाराष्ट्रातील राजकारणात नव्या समीकरणांना चालना दिली आहे.

२०२४ च्या महाराष्ट्र विधानसभा निवडणुकीत महायुतीने प्रचंड विजय मिळवला आहे. भाजप, शिंदे गट (शिवसेना) आणि अजित पवार यांच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाने मिळून बहुमत प्राप्त केले. या विजयाने महाराष्ट्रातील राजकारणात नव्या समीकरणांना चालना दिली आहे

भाजप, शिवसेनेचा शिंदे गट आणि अजित पवार यांच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या युतीने जनतेला विकास, स्थैर्य आणि एकात्मतेची हमी दिली होती. त्यांच्या विजयाचे मुख्य कारण त्यांच्या लोकाभिमुख अर्जेड्यात दडलेले आहे.

महायुतीच्या प्रचार काळात पुढील मुद्द्यांवर विशेष भर देण्यात आला होता:

- विकासाची गती वाढवणे: महाराष्ट्राच्या ग्रामीण आणि शहरी भागांमध्ये पायाभूत सुविधा, शिक्षण, आणि आरोग्यसेवा सुधारण्यासाठी व्यापक योजना.
- शेतकऱ्यांना आधार: शेतकरी आत्महत्या रोखण्यासाठी कर्जमाफी, जलव्यवस्थापन, आणि बाजारपेठांमध्ये सुधारणा.
- तरुणांसाठी रोजगार निर्मिती: नवीन तंत्रज्ञान आणि उद्योग धोरणांद्वारे रोजगाराची निर्मिती करणे.
- सामाजिक एकात्मता: सर्व धर्मीय आणि जातीय समुदायांसाठी समतोल धोरणे, ज्यामुळे सामाजिक शांतता टिकून राहील.
- स्त्री सक्षमीकरण: महिलांसाठी स्वयंपूर्णता योजना, सुरक्षा, आणि शिक्षणामध्ये सुधारणा.

मुख्यमंत्रीपदासाठी महायुतीतील अंतर्गत चर्चा सुरू आहे. सध्याचे मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांना या पदावर कायम ठेवण्याची शक्यता वर्तवली जात आहे, कारण त्यांच्या नेतृत्वाखालील शिवसेना गटाने मतदारांमध्ये विश्वास निर्माण केला आहे. मात्र, देवेंद्र फडणवीस हे भाजपच्या वतीने मुख्यमंत्रीपदासाठी प्रबळ दावेदार मानले जात आहेत. फडणवीसांच्या कुशल राजकीय युक्ती आणि भाजपच्या यशस्वी निवडणूक मोहिमेमुळे त्यांचीही दावेदारी मजबूत झाली आहे.

मुख्यमंत्रीपदासाठी महायुतीतील अंतर्गत चर्चा सुरू आहे. सध्याचे मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांना या पदावर कायम ठेवण्याची शक्यता वर्तवली जात आहे, कारण त्यांच्या नेतृत्वाखालील शिवसेना गटाने मतदारांमध्ये विश्वास निर्माण केला आहे. मात्र, देवेंद्र फडणवीस हे भाजपच्या वतीने मुख्यमंत्रीपदासाठी प्रबळ दावेदार मानले जात आहेत. फडणवीसांच्या कुशल राजकीय युक्ती आणि भाजपच्या यशस्वी निवडणूक मोहिमेमुळे त्यांचीही दावेदारी मजबूत झाली आहे.

गृहमंत्रालय हे महाराष्ट्रातील सर्वात महत्त्वाचे खाते मानले जाते. या खात्याच्या वाटपाबाबत अजूनही चर्चा सुरू आहे. भाजपच्या प्रभावी यंत्रणेचा विचार करता, देवेंद्र फडणवीस यांच्याकडे हे खाते सोपवले जाण्याची शक्यता आहे. मात्र, अजित पवार यांनाही महत्त्वाची खाती मिळतील, अशी अटकळ वर्तवली जात आहे.

गृहमंत्रालय हे महाराष्ट्रातील सर्वात महत्त्वाचे खाते मानले जाते. या खात्याच्या वाटपाबाबत अजूनही चर्चा सुरू आहे. भाजपच्या प्रभावी यंत्रणेचा विचार करता, देवेंद्र फडणवीस यांच्याकडे हे खाते सोपवले जाण्याची शक्यता आहे. मात्र, अजित पवार यांनाही महत्त्वाची खाती मिळतील, अशी अटकळ वर्तवली जात आहे.

- महत्त्वाची खाती वाटप करताना सहमती: एकनाथ शिंदे, देवेंद्र फडणवीस, आणि अजित पवार यांनी मंत्रिपदांचे वाटप शांततेने ठरवले, ज्यामुळे अंतर्गत वादाला थारा दिला नाही.
- धर्मनिरपेक्ष धोरणांची अंमलबजावणी: सर्व समाजगटांतील हित पाहता कोणत्याही एका गटाला प्राधान्य न देता, विकासाच्या मुद्द्यांवर लक्ष केंद्रित केले.
- संवाद आणि सहकार्य: महायुतीचे सर्व नेते वेळोवेळी चर्चा करून महत्त्वाच्या निर्णयांमध्ये सामूहिक मतप्रदर्शन करत आहेत.
- जनतेशी नातं प्रस्थापित करणे: अजित पवार यांचा प्रशासकीय अनुभव आणि शिंदे यांचा कार्यकर्ता पातळीवरील लोकसंग्रह या गोष्टींचा चांगला उपयोग होत आहे.

महायुतीच्या नेत्यांनी सतत संघटनेचे महत्त्व आणि समन्वय यावर भर दिला आहे. यासाठी पुढील मुद्द्यांवर भर दिला जात आहे:

- लोकशाही मूल्यांचे पालन: विविध नेत्यांचे स्वतंत्र विचार असले तरी, त्यांचा आदर करून सामायिक उद्दिष्टांसाठी काम करणे.
- स्थानिक नेत्यांना पाठिंबा: गट-तट राजकारण टाळून स्थानिक पातळीवरील नेत्यांना सन्मान दिला जात आहे.
- भविष्यातील योजनांवर सामूहिक चर्चा: महत्त्वाच्या धोरणांबद्दल महायुतीतील नेत्यांनी एकत्रित निर्णय घेतला आहे, ज्यामुळे सरकारला दीर्घकालीन धोरणात्मक दिशा मिळाली आहे.

गृहमंत्रालय हे महाराष्ट्रातील सर्वात महत्त्वाचे खाते मानले जाते. या खात्याच्या वाटपाबाबत अजूनही चर्चा सुरू आहे. भाजपच्या प्रभावी यंत्रणेचा विचार करता, देवेंद्र फडणवीस यांच्याकडे हे खाते सोपवले जाण्याची शक्यता आहे. मात्र, अजित पवार यांनाही महत्त्वाची खाती मिळतील, अशी अटकळ वर्तवली जात आहे.

अजित पवारांनी राष्ट्रवादीच्या गटाला महायुतीत आणून मोठा राजकीय डाव साधला. त्यांच्या नेतृत्वाखालील राष्ट्रवादी काँग्रेसने चांगली कामगिरी केली असून त्यांना उपमुख्यमंत्रीपद कायम ठेवण्याची शक्यता आहे.

शिवसेनेचा उद्भव ठाकरे गट आणि काँग्रेस यांना या निवडणुकीत अपयश आले आहे. अनेक दिग्गज नेते, जसे की पृथ्वीराज चव्हाण आणि बाळासाहेब थोरात, निवडणूक हरले आहेत. हा पराभव महाराष्ट्रातील विरोधी पक्षांमध्ये आत्मचिंतनाची गरज निर्माण करतो.

महायुतीच्या विजयामागे भाजपच्या संघटनेची ताकद, एकनाथ शिंदे यांचा लोकसंग्रह, आणि अजित पवारांचा व्यावसायिक दृष्टिकोन हे प्रमुख घटक होते.

नव्या मंत्रिमंडळाचे स्वरूप आणि राजकीय निर्णय यांवर महाराष्ट्राच्या राजकारणाचा पुढील मार्ग अवलंबून असेल. राज्यात महायुती सरकारच्या स्थापनेने विकासाला चालना मिळण्याची आशा आहे. महायुती सरकारचे काम महाराष्ट्रातील जनतेमध्ये एक विश्वास निर्माण करत आहे. त्यांच्या धोरणांमुळे आणि शांततामय राजकारणामुळे महाराष्ट्राच्या राजकारणात स्थिरता आणि एकात्मता टिकून राहिली आहे.

थंडीचा जोर वाढला की हसोळीची झुडुपे फुलोऱ्याने मोहरतात. इतरत्र कुठे हसोळीची झुडुपे किंवा झाडे आहेत की माहीत नाही, पण कोकणातील जंगल परिसरात मात्र हसोळीची झुडुपे सर्रास दिसतात. त्यातही दक्षिण कोकणात तर हसोळीची झुडुपे, काही ठिकाणी तर उंचीपुरी झाडेही दिसतात. थंडीच्या सुरुवातीस हसोळीची झाडे पांढरट फुलांनी मोहरतात. छोट्या चांदणीच्या आकाराची ही फुले दिसतातही फार सुरेख. पुढे फुलोरा मावळल्यावर छोट्या छोट्या आकाराच्या हसोळीच्या कण्यांचे घोस दिसू लागतात. हसोळीच्या फळांचे घोस दुरूनही लक्ष वेधून घेतात. हसोळीची अशी फळे मोठी व्हायला, पिकायला साधारण दोनेक महिने लागतात. हसोळीची फळे तशी आकाराने छोटीच असतात. अगदी चारोळीच्या फळांपेवढी. ती आधी पोपटी, नंतर गर्द हिरवी आणि पिकल्यावर काळीभोर होतात. कच्ची हसोळी सहसा कुणी खात नाहीत. पण पिकलेली काळी हसोळी मात्र चवीला फार मधुर लागतात. हसोळीची फळे चावून, चघळून खातात. हसोळीच्या फुग्यासारख्या आकाराच्या फळात 'फायबर्स' म्हणजे तंतुंचे एक जणु जाळेच असते. त्या जाळीच्या आत छोटेसे बी देखील असते. पण हसोळी खाताना आतील बी सहसा जाणवत नाही. पिकून तयार झालेली हसोळी चवीला गोड लागतातच, पण पिकून वाळलेली, सुकलेली हसोळी अधिक गोड लागतात. ती खातानाही एक निराळीच मजा वाटते.

जंगल परिसरात किंवा अगदी कातळावरही हसोळीची झुपकेदार झुडुपे दिसतात. हसोळीची पाने लांबट असतात. बारीक बारीक काटक्यांची ही झुडुपे मोहरल्यावर खचितच डोंगराचे सौंदर्य वाढवितात. पुर्वी म्हणजे आमच्या बालपणी आम्हा मुलांची फौज शनिवार-रविवारसारख्या सुट्टीच्या दिवशी खास हसोळी गोळा करण्यासाठी जंगलाकडे कूच करायची. त्याआधी हसोळी ठेवण्यासाठी आम्ही कुड्याच्या पानांचे द्रोण करायची. एका द्रोणात साधारण पसाभर हसोळी सहज मावायची. हसोळी शोधताना, काढताना अनेक वेळेस आम्हा मुलांची पळापळ, झोंबाझोंबीदेखील व्हायची. जास्ती जास्त हसोळी मलाच मिळावयास हवीत असाच आमच्या चमुतील प्रत्येकाचा अट्टाहास असायचा.

हसोळी

मनाच्या हिंदोब्यावर

बाबू घाडीगांवकर,
त्रिंबक, ता. मालवण.
मो. ९४२२९७९५५५.

हसोळीची झुडुपे सहसा अगदी जवळ जवळ किंवा लागून नसतातच. ती थोड्याफार अंतरावरच दिसतात. कधी एखादे झुडुपे अगदी मोकळ्या कातळावर दिसते तर एखादे झुडुपे मात्र गच्च झाडीत, काट्याकुट्यांतही असते. मात्र

काटेरी झाडीत लपलेल्या हसोळीवरची हसोळी काढताना नेहमीच फार सायास करावे लागत. अनेकदा आपापसात वाद नकोत, चढाओढ नको म्हणून सगळ्यांनी जमवलेली हसोळी नंतर एखाद्या खडकावर वा कातळावर बसून 'वाटून' घ्यायची. जमवलेली हसोळी घरी आल्यावर भावंडा-भावंडांत वाटून खाण्यात एक निराळीच मजा होती. तेव्हाच्या पोराना आजच्यासारखे बाजारातले चमचमीत, चायनीज वगैरे पदार्थ खाण्याची सवय नव्हतीच. तसे पदार्थ तेव्हा बघायलाही मिळत नव्हते. त्यामुळेच हसोळ्यांसारखा 'रानमेवा' आवडीने व चवीने खात होते. हल्लीदेखील अनेकदा मी एखाद्या रविवारी मुलांना घेऊन रानावनात फिरतो. हसोळी जमवतो. मुलांना देतो. पण

हल्लीची मुले हसोळी पाहिल्यावर नाक मुरडतात. ती खाण्यास धजावत नाहीत. हसोळी म्हणजे एखादे विषारी वगैरे फळ असावे आणि ते खाल्ले तर विषबाधा होऊन मरायला व्हायचे अशीच त्यांची धारणा असते. मी मात्र जमवलेली हसोळी मनसोक्त खातो, फस्त करतो. नाहीतरी अशा प्रकारचा रानमेवा 'जाणणारी', शोधणारी आणि खाणारी ही आमची पिढी म्हणजे शेवटचीच पिढी आहे असे आता प्रकर्षाने जाणवू लागले आहे. विविध विषारी, रासायनिक, धोकादायक घटक समाविष्ट असलेले 'चमचमीत' पदार्थ खाण्यासाठी 'उड्या' घेणारी आताची मुले निसर्गात सहज उपलब्ध असलेल्या 'निर्धोक' व नैसर्गिक रानमेव्यापासून फार दूर गेली आहेत.

आता हा लेख वाचल्यावरही नेमकी 'हसोळी' म्हणजे काय बरे? असे प्रश्नचिन्ह अनेकांच्या चेहऱ्यावर ठळकपणे उमटेल. मात्र ज्यांनी कोणी त्यांच्या बालपणात जंगलात फिरून अशी हसोळी जमवली आहेत, वाटून वाटून खाल्ली आहेत, त्यांचा चेहरा मात्र निश्चित खुलून जाईल. त्यांच्या डोळ्यांसमोर हसोळी, तिची झुडुपे दिसू लागतील आणि नकळत त्यांच्या ओठांतून शब्द उमटतील, "शेवटी आपला कोणीतरी भाव आपल्याला बालपणात घेऊन गेला, मधुर व गोड गोड हसोळी भरवून गेला!"

तुळशी विवाह लागले की लग्नीसराई सुरु होते. यंदाही विवाहांना सुरुवात झाली आहे. साड्यांच्या दुकानात गर्दी दिसू लागली आहे. घरी लग्नपत्रिका येऊ लागल्या आहेत. व्हाट्टपेच्या स्टेटसना निमंत्रणाचे इमेजेस आणि व्हिडीओ दिसू लागले आहेत. प्रतिदिन कुठेनाकुठे बॅडबाजा किंवा डीजेचे आवाज कानी पडू लागले आहेत. हळदी आणि विवाहाची गाणी वाजू लागली आहेत. विवाह हा एक धार्मिक संस्कार आहेत ज्याचे जीवनात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे त्यामुळे त्या विधीतील धार्मिकता जपणे अत्यंत महत्त्वाचे आहे, गेल्या काही वर्षात मात्र या संस्कारात धार्मिक बाबींना दुय्यम स्थान दिले जाऊन अवडंबराला अधिक महत्त्व प्राप्त होऊ लागले आहे. अनेक अनिष्ट बाबींचा यात समावेश होऊ लागला आहे. ज्यामुळे विवाहसुद्धा एक इव्हेंट बनू लागला आहे.

हिंदू धर्मात १६ संस्कारांपैकी पाणिग्रहण म्हणजेच विवाह संस्काराला अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. ब्रह्मचर्याश्रमांतून गृहस्थाश्रमाला सुरुवात करण्यापूर्वी जो संस्कार केला जात असे त्यालाच पूर्वी विवाह संस्कार म्हटले जात असे. आजही गृहस्थाश्रमाला म्हणजेच संसाराला सुरुवात करण्यातील आरंभीचा टप्पा म्हणून विवाह संस्काराचे महत्त्व अबाधित आहे. देव, अग्नी आणि ब्राह्मण यांच्या साक्षीने हा विवाह संस्कार पार पडतो. विवाह संस्कारामध्ये श्री गणेश पूजन, सीमांतपूजन, मधुपर्कपूजन, गौरीहरपूजन, कन्यादान, मंगळसूत्र बंधन, अक्षतारोपण, मंगलाष्टके, विवाह होम, पाणिग्रहण, लाजाहोम, सप्तपदी, गर्भाधान असे अनेक विधी असतात. या प्रत्येक विधीच्या वेळी म्हटले जाणारे मंत्र, केल्या जाणाऱ्या कृती यामागे ऋषीमुनींचा संकल्प कार्यरत असतो, त्यामुळे या विधी भावपूर्ण होणे अत्यंत महत्त्वाचे असते. विवाह संस्कार म्हणजे उभयतांना केवळ सहचर्य करण्याची अनुमती देणारा संस्कार नसून भावी जीवनात धर्म, अर्थ, काम आणि मोक्ष यांची सांगड घालण्याची शिकवण देणारा संस्कार आहे. विवाहसंस्कारात

नियोजित विधींना अधिक महत्त्व देण्यात आले आहे. सध्याच्या घडीला विवाहातील धार्मिक विधींपेक्षा अन्य गोष्टींना आणि कृत्रिम अवडंबराला अधिक महत्त्व प्राप्त होऊ लागले आहे. विवाह संस्कारात अनेक अनिष्ट बाबींचा शिरकाव झाला आहे, ज्यामुळे विवाहातील मुख्य विधींनाच बगल दिली जात आहे. विवाहासारख्या धार्मिक

विवाह संस्काराचा इव्हेंट बनतो आहे का ?

या लाडक्या मुलांनो

प्रवीण कुबल, मुख्याध्यापक,
शाळा शिडवणे नं. १
ता. कणकवली.

नियोजित विधींना अधिक महत्त्व देण्यात आले आहे. सध्याच्या घडीला विवाहातील धार्मिक विधींपेक्षा अन्य गोष्टींना आणि कृत्रिम अवडंबराला अधिक महत्त्व प्राप्त होऊ लागले आहे. विवाह संस्कारात अनेक अनिष्ट बाबींचा शिरकाव झाला आहे, ज्यामुळे विवाहातील मुख्य विधींनाच बगल दिली जात आहे. विवाहासारख्या धार्मिक कार्यक्रमाचाही इव्हेंट होऊ लागला आहे, ज्यामुळे त्यातील सात्विकताच लोप पावू लागली आहे.

विवाह जुळवण्यासाठी हुंडा देणे आणि घेणे दोन्हीही भारतीय दंडविधानानुसार गंभीर गुन्हे आहेत. तरीही देशातील अनेक भागांत आजही हुंडा दिला आणि घेतला जात आहे. या हुंड्याच्या लोभामुळे दरवर्षी

मुहूर्तावर विवाह लागण्यासाठी आधीपासूनच सर्व सिद्धता केली जात असे. आजमितीला विवाहाच्या मुहूर्तापेक्षा जवळच्या नातेवाईकांची उपस्थिती आणि वधू-वरांचा मेक अप यांना अधिक महत्त्व दिले जाते. त्यासाठी विवाह रोखून धरला जातो. अनेक जण लग्न लागल्यानंतर स्वागत समारंभाची आणि भोजनाची वेळ पाळून विवाहाला उपस्थित राहतात. पूर्वी लग्नाची मंगलाष्टके म्हणण्यात चढाओढ लागत असे. एक मंगलाष्टक संपले कि दुसरे मंगलाष्टक म्हणण्याची संधी साधण्यासाठी उपस्थितांकडून धडपड केली जात असे. हल्ली काही विवाह सोहळ्यांना तर केवळ मंगलाष्टके म्हणण्यासाठी वाद्यवृंद आणि गायक बोलावले जातात. त्यासाठी वेगळी खर्च केला जातो. वधूवरांनी एकमेकांना पुष्पहार घालून झाल्यावर त्यांच्या मस्तकावर अक्षता वाहण्याची पद्धत आहे; मात्र अनेक जणांना याविषयी पुरेशी माहिती नसल्याने मंगलाष्टके म्हणतानाच अक्षता उधळल्या जातात. परिणामी अक्षता वधू वरांच्या मस्तकावर न पडता कार्यक्रमस्थळी सर्वत्र विखुरल्या जातात. अशा ठिकाणी वावरताना त्या पायाखाली येतात. यामध्ये अक्षतांची नासाडीही होते आणि अवमानही होतो. वधू-वरांनी एकमेकांना पुष्पहार घालणे हा विवाहातील एक महत्त्वाचा क्षण असतो. त्यालाही मनोरंजक करण्यासाठी हल्ली वधू-वरांना उगाचच उंचावर उचलून सहजपणे हार न घालून देण्यासाठी आटापिटा केला जातो. ज्यामुळे त्यातील धार्मिकता निघून जाऊन तो केवळ मनोरंजनाचा क्षण बनतो. स्वागत समारंभासाठी परिधान करण्यात येणारे हिंदू वधू-वरांचे कपडेही हल्ली पाश्चात्य पद्धतीने शिवण्याची प्रथा पडू लागली आहे. त्यामुळे सकृतदर्शनी विवाह ख्रिश्चनांचा आहे कि हिंदूंचा हा उपस्थितांनाही प्रश्न पडतो. हल्ली विवाह विधी पार पडल्यानंतर सर्वांना एकत्र गोळा करून त्यांच्या समक्ष वधू-वरांकडून महागडा केक कापला जातो. हिंदू धर्मात शिजलेल्या अन्नपदार्थावर सुरी फिरवणे वर्ज्य मानले जाते. त्यामुळे विवाहासारख्या सात्विक कार्यक्रमांमध्ये अशी असात्विक कृती करणे अयोग्यच म्हणावे लागेल.

१) शेतजमिनीचा मालकी हक्क तपासताना पाहवयाची कागदपत्रे

अ) संबंधित जमिनीचा खातेउतारा किंवा खातेउतारे.

ब) संबंधित जमिनीचा नकाशा.

क) संबंधित जमिनीच्या हिश्याच्या चतुःसीमा.

ड) कलम ८५ खाली पारीत झालेले आदेश.

इ) कुळकायद्याखालील कलम ६३ अंतर्गत मिळालेल्या परवानग्या (बिगर शेतकरी व्यक्तीकडे हस्तांतरण)

ई) आदिवासी जमीन असल्यास विशेष परवानग्या.

ख) प्रकल्पग्रस्त जमीन असल्यास त्यासाठी दिलेला दाखला.

ग) तुकडेबंदी व एकत्रीकरण कायद्याखालील परवानग्या.

म्हाडाची मिळकत व त्यासंबंधीची कागदपत्रे

१) अॅलॉटमेंट लेटर

२) म्हाडाचे नाहरकत पत्र (गहाण ठेवणेकरता)

३) म्हाडाचा मंजूर नकाशा

४) म्हाडाबरोबरचे नोंदणीकृत लिझ डीड

५) म्हाडाकडील नकाशा

६) पझेसन लेटर

सिडकोची मिळकत -

१) लिझ डीड

२) सिडकोकडील चेन डॉक्युमेंटस

३) सिडकोबरोबरचे नोंदणीकृत लिझ डीड

४) मिळकत गहाण ठेवण्यासाठी सिडकोचे नाहरकत पत्र

५) सिडकोकडील बांधकाम परवानगी

६) सिडकोकडील ऑक्युपन्सी सर्टिफिकेट

७) गृहनिर्माण संस्था रजिस्टर झाली असल्यास त्याचा नोंदणी दाखला

८) गृहनिर्माण संस्थेचे भागप्रमाणपत्र

९) अॅलॉटमेंट लेटर

१०) ताबा पत्र

११) सिडकोकडील नकाशा

एम. आय. डी. सी. मधील मिळकत -

१) एम. आय. डी. सी. बरोबर झालेले लिझ डीड /चेन डॉक्युमेंट

२) मिळकत गहाण ठेवण्यासाठी एम. आय. डी. सी. कडून नाहरकत प्रमाणपत्र

३) मिळकत गहाण ठेवण्याच्या बाबतीत त्रिपक्षीय करार

४) एम. आय. डी. सी. कडील बांधकाम परवानगी

५) एम. आय. डी. सी. कडील ऑक्युपन्सी सर्टिफिकेट

६) एम. आय. डी. सी. कडील नकाशा इत्यादी.

वरील मिळकत प्रकारांच्या संबंधानी कागदपत्रांची जी यादी दिलेली आहे ती नमुन्यादाखल दिली आहे. मिळकतीच्या भौगोलिक आणि इतर प्रकारानुसार त्यात कमी जास्त कागदपत्रे लागू शकतात.

कुळकायद्याच्या कलम ६३ अंतर्गत जिल्हाधिकारी पुढील कारणासाठी शेतकरी नसलेल्या व्यक्तीच्या नावे जमीन हस्तांतरण करण्यासाठी परवानगी देऊ शकतात ती कारणे पुढीलप्रमाणे-

१) बिनशेती वापरासाठी

२) औद्योगिक, वाणिज्य, शैक्षणिक अथवा धर्मादाय उपयोजनांसाठी

३) सोसायटीच्या वापरासाठी

४) स्वतःला कसण्यासाठी

५) सदर जमीन ही कोर्टाच्या लिलावात पैसे वसुलीसाठी विकली जाणार असल्यास

६) गहाण ठेवून घेणारी व्यक्ती जमीन स्वतः कसणार असल्यास

कायद्याचे बोलुया!

श्रीनिवास भार्गवराज घेसास,
वकील- उच्च न्यायालय व नोटीरी-
भारत सरकार
धमणध्वनी- 9869080714.

११. संकीर्ण

१२. एखादा दस्तऐवज हरवल्यास कायद्याने कराव्या लागणाऱ्या गोष्टी

मिळकतीच्या मूळ स्वरूपातील नोंदणीकृत दस्तऐवज हरवल्यास पुढील गोष्टी होऊ शकतात त्या अशा-

१) एखादा दस्तऐवज हरवल्यास इक्विटेबल प्रकारचे स्वस्तातील गहाणखत करून कर्ज काढणे कठीण होऊन बसते. इक्विटेबल प्रकारच्या गहाणखतामुळे ओरिजनल टाइटल डीडस् बँकेकडे जमा करून त्या बदल्यात कर्ज मिळकत असते. मूळ दस्त हरवलेले असल्यास नोंदणीकृत गहाणखत करावे लागते. त्यास इक्विटेबल प्रकारच्या गहाणखतापेक्षा खूप जास्त पटीने मुद्रांक शुल्क आणि नोंदणी फी भरावी लागते. तसेच दुय्यम निबंधकाच्या कार्यालयात जाऊन ते नोंदवावे लागत असल्याने इक्विटेबल गहाणखतापेक्षा ते खूप त्रासदायक ठरते.

२) मूळ दस्त हरवला आहे असे सांगितल्यास तो कोणत्यातरी बँकेकडे जमा करून त्या मिळकतीवर कर्ज काढले आहे की काय अशी शंका निर्माण होते. त्यामुळे खरेदीदार बिचकतो आणि मग अशा मिळकतीच्या विक्रीच्या वेळी अनंत अडचणी निर्माण होतात. त्यामुळे मिळकतीची किंमत बाजारभावाप्रमाणे मिळत नाही.

३) मिळकतीचे ओरिजनल टाइटल डीडस् हरवल्यास आणि ते भलत्याच इसमाच्या हाती लागल्यास असा इसम ते ओरिजनल टाइटल डीड एखाद्या बँकेकडे जमा करून गैरव्यवहाराने त्या मिळकतीवर कर्ज काढून फरार होऊ शकतो. अशा कर्जाची खऱ्या मालकास कल्पना देखील नसते. मिळकतीला जप्तीच्या नोटीसा येऊ लागल्यावर खऱ्या मालकाची झोप उडते आणि मग तो जागा होतो.

४) मिळकतीचे ओरिजनल टाइटल डीडस् हरवल्यास आणि ते एखाद्या भलत्याच इसमाच्या हाती पडल्यास त्यावरून आणखी काही बनावट दस्त त्याच मिळकतीच्या संदर्भात बनवून ती मिळकत बनावट इसमाकडून दुय्यम निबंधकाच्या कार्यालयात उभे करून परस्पर विक्री केली जाऊ शकते.

५) मिळकतीचा मूळ दस्तऐवज हरवल्यास आणि त्या मिळकतीवर बँकेकडून कर्ज काढावयाचे झाल्यास कर्ज प्रकरणात अनंत अडचणी येऊ शकतात, काही बँका तर मूळ दस्त नसले तर अशा मिळकतीवर कर्जच देण्यास नकार देतात.

३) मिळकतीचे ओरिजनल टाइटल डीडस् हरवल्यास आणि ते भलत्याच इसमाच्या हाती लागल्यास असा इसम ते ओरिजनल टाइटल डीड एखाद्या बँकेकडे जमा करून गैरव्यवहाराने त्या मिळकतीवर कर्ज काढून फरार होऊ शकतो. अशा कर्जाची खऱ्या मालकास कल्पना देखील नसते. मिळकतीला जप्तीच्या नोटीसा येऊ लागल्यावर खऱ्या मालकाची झोप उडते आणि मग तो जागा होतो.

४) मिळकतीचे ओरिजनल टाइटल डीडस् हरवल्यास आणि ते एखाद्या भलत्याच इसमाच्या हाती पडल्यास त्यावरून आणखी काही बनावट दस्त त्याच मिळकतीच्या संदर्भात बनवून ती मिळकत बनावट इसमाकडून दुय्यम निबंधकाच्या कार्यालयात उभे करून परस्पर विक्री केली जाऊ शकते.

५) मिळकतीचा मूळ दस्तऐवज हरवल्यास आणि त्या मिळकतीवर बँकेकडून कर्ज काढावयाचे झाल्यास कर्ज प्रकरणात अनंत अडचणी येऊ शकतात, काही बँका तर मूळ दस्त नसले तर अशा मिळकतीवर कर्जच देण्यास नकार देतात.

६) मिळकतीचा मूळ दस्तऐवज हरवल्यास आणि ते सापडण्याच्या अगोदर मध्यंतरीच्या काळात मिळकत मालकाचे निधन झाल्यास वारसा हक्काची नोंद करताना देखील अडचणी येऊ शकतात. कारण ओरिजनल टाइटल डीडस् कोठेतरी ठेवून त्याबदल्यात कर्ज वगैरे काढले आहे किंवा कसे हे समजत नाही.

उत्तम प्रतिचे कमी दरात चिरेदगड
मिळतील..संपर्क संजय कोचरेकर- 70836
56787.अभिमन्यू वेंगुलकर-9403836681

मिनरल वॉटर प्लान्ट अॅण्ड ड्रिंकिंग वॉटर प्लान्ट सप्लायर्स

१) डी. एम. प्लान्ट: अॅक्वाप्युरो इक्विपमेन्टस प्रा. लि.

पत्ता : ४१६/४१७ जोगनी इंडस्ट्रीयल कॉम्प्लेक्स, बिल्डींग नं. ९,

व्ही. एन-पुरव रोड, चुनाभट्टी, मुंबई-४०००२२.

फोन : ०२२-२४०५२८१४/१५/१३/१६.

वेबसाईट :

www.aquapurosystm.com

(मागील भागावरून पुढे..)

मागील भागात आपण चंद्र आणि त्याच्याशी संबंधित आजार यांबाबत अल्पांशाने माहिती घेतली. पुढे आपण मंगळासंदर्भात माहिती घेवूयात.

मंगळ हा सूर्य मंडळातील एक प्रभावी सभासद आहे. 'ग्रह नक्षत्र तंत्रम' या ग्रंथातील माहितीनुसार प्राचीन भारतीय पुराणकारांनी भारतीय क्षेत्रांमध्ये अवंती (उज्जैन नगरी) येथील भूमीवर मंगळ ग्रहाचे सर्वाधिक प्रभावी क्षेत्र असल्याचे मानले आहे. काळपुरुषाचा पराक्रम म्हणजे मंगळ अशीही मंगळाबाबत मान्यता आहे.

मंगळ पृथ्वीपासून सुमारे ६,२५,००,००० मेल अंतरावर असून सूर्याभोवती मंगळ सुमारे पावणे दोन वर्षात एक प्रदक्षिणा करतो असा अभ्यास व संशोधनाद्वारे वैज्ञानिकांचा निष्कर्ष आहे. मंगळ ग्रह अनेक बाबतीत पृथ्वीप्रमाणेच असल्याचे आढळून आले आहे. मंगळाला भूमीचा पुत्र म्हणून 'भूमि' असेही संबोधले जाते. मंगळाचे दोन उपग्रह असल्याचे संशोधन करणाऱ्या संशोधकांच्या नावांवरून मंगळाच्या या दोन उपग्रहांची 'डॅमास' व 'फॅवास' अशी नावे आहेत. मंगळाची गुरुत्वाकर्षण शक्ती पृथ्वीच्या गुरुत्वाकर्षण शक्तीच्या मानाने सुमारे एक दशांश आहे. मंगळ पृथ्वीच्या जवळ आला असता त्याच्या लालसर रंगाच्या तेजामुळे ओळखता येतो.

ज्योतिष शास्त्रात मंगळ पराक्रम, साहस, सहनशीलता, देशाभिमान, क्रोध, गुन्हा, आक्रमक वृत्ती यांचा अधिपती मानला जातो. आग, कपट, कारस्थान, धरणीकंप, अपघात, संकट, स्फोट, धुर्तता, फसवणूक वगैरेंबाबत भाकीत वर्तवताना ज्योतिष शास्त्रात मंगळ अभ्यासाचा वाटा लागतो. जन्म कुंडलीतील तसेच नवमांश कुंडलीतील मंगळाचे अशुभत्व वैवाहिक जीवनात बाधक व अनिष्ट कारक ठरते असे अनुमान आहे. व्यक्तीचे कौटुंबिक व वैवाहिक जीवन विफल होणे तसेच घटस्फोट होणे यासाठी अनेकदा कुंडलीतील मंगळाचा अशुभ प्रभाव जबाबदार असल्याचे आढळून येते. मात्र ज्योतिषशास्त्रातील निकषात व अभ्यासात आपल्या त्रिकालातील ज्ञानाची भर टाकणाऱ्या त्रिकालज्ञानी ज्योतिषकर्त्या ऋषीमुनींनी ज्योतिष विषयक ग्रंथांतून मंगळाचे काही शुभयोग हे

कौटुंबिक व वैवाहिक जीवन सुस्थिर व अत्यंत सुखी करतात असेही सिद्धांत वर्तविले आहेत व ज्योतिषशास्त्रीय अभ्यासात त्याची प्रचितीही येते. यासाठी येथे एक ज्योतिषी म्हणून मला नमूद करावेसे वाटते की, एखाद्या व्यक्तीला मंगळ आहे म्हणून त्या व्यक्तीशी विवाह करण्याचे प्रथमदर्शिन मुळीच टाळू नये. तज्ज्ञ प्रामाणिक ज्योतिषी यांच्याकडून त्या मंगळाबाबत शास्त्रीय ज्योतिषीय मिमांसा करून घ्यावी. वधू-वरांच्या कुंडल्यांचे परस्पर मेलन (matching) करून घ्यावे.

जन्म कुंडलीतील मंगळ कोणत्या नक्षत्रात आहे यावरून मंगळदोष आहे अथवा नाही, मंगळ दोष असल्यास वधूवरांच्या कुंडलित परस्पर परिहार आहे किंवा नाही, मंगळाच्या कुंडलीतील योगांवरून तो सौम्य आहे किंवा कसे हे पाहावे. अर्थात ग्रहस्थितीवर विश्वासून निष्कर्ष काढावयाचे झाल्यास व्यक्तीच्या जन्माची तारीख व वेळ तसेच जन्माचे

ठिकाण हे यथोचित असणे आवश्यक आहे.

वधू-वरांचे विवाह जुळवताना मंगळाबाबत असलेल्या साशंकतेचे ज्योतिष तज्ञांकडून निवारण करून घ्यावे. उगीचच मंगळाबाबत भयगंड व अंधश्रद्धा बाळगून मांगलिकत्वाचा 'अज्ञानातून' विचार करून वधू-वरांचा जुळणारा विवाह योग टाळू नये.

मंगळ हा तमोगुणी असून आग, उष्णता, विद्युत शक्ती यांचा कारक आहे. मानवी शरीरातील पोटापासून पाठीपर्यंतचा भाग, नाक, कान, फुफ्फुसे, डोके, मेंदू आणि रक्त यांच्यावर मंगळाचा अंमल असतो. मंगळाच्या ग्रहदशेत मंगळाच्या अशुभ योगाने किंवा प्रभावाने व्यक्तीला देवीचा आजार, गोंवर, रक्तसंबंधित विकार, रक्तस्त्राव, कफविकार, पित्तविकार, अंडकोष-वृद्धी, फोड, पुटकुळ्या, रज, धातू या संबंधित व्याधी जडतात. मंगळाच्या अशुभ प्रभावाने कधी कधी व्यक्तीला छोट्या-मोठ्या शस्त्रक्रियेला सामोरे जावे लागते. प्रसूतीच्या वेळी सिझरिंगला सामोरे जावे लागते.

ग्रहांकित रोग व आजार भाग-२**अध्यात्म**

ज्योतिर्विद उदय इंदुवडकर,
बुरंगावडे- देवगड
मो. ८३९००५३९८४

मंगळाचे शुभ परिणाम जातकाला निडर, हिम्मतवान, शूर व नेतृत्ववान करतात. वैद्यकीय क्षेत्रात शुभ मंगळ व्यक्तीला उत्तम सर्जन बनवतो. क्रीडा क्षेत्रात व स्पर्धामध्ये प्रगतीवर नेतो. मंगळ हा प्रज्ञेचाही कारक आहे. 'प्रज्ञाविवर्धन स्तोत्र' हे मंगळाशीच संबंधित आहे. जमिनीचा कारक मंगळ आहे. कुंडलीतील अशुभ मंगळ व्यक्तीला जमिनीचा अतोनात मोह देऊन कुटुंबात जमिनीवरून वाद व क्लेश आणि अतिप्रसंगी हाणामारी व हत्या घडवून आणतो. जमीन लुटण्याच्या प्रवृत्तीने व्यक्ती पुढे विनाशाकडे झुकते आणि मोक्षाला मुकते. शारीरिक दाह (देहाची आग होणे) हे मंगळाच्या अशुभ प्रभावाचे लक्षण मानले जाते. उष्णतेमुळे होणारी मुळव्याधी ही मंगळाच्या अशुभ प्रभावानेही होत असते. मंगळामुळे मादक द्रव्ये, तंबाखू, अमली पदार्थ यांचे अतोनात व्यसन जडून अकाली मृत्यूला कारण ठरते. जातकाचा बलवान शुभ मंगळ जातकाला खटल्यात पराभूत होऊ देत नाही असाही मंगळाचा गुण आहे. शुभ मंगळ स्वर्धेत यशाचा कारक होतो तर अशुभ मंगळ अपयशाचा. जीवनातील महत्त्वाच्या घडामोडींच्या, संघर्षांच्या, कालावधीत तसेच वर उल्लेख केलेल्या आजारांवर तज्ज्ञ ज्योतिष्यांकडून मंगळाबाबत अगत्य माहिती करून घ्यावी. आजारांच्या बाबतीत एकीकडे ज्योतिष्यांकडे ग्रहचिकित्सा करून घेत असाल तरी तज्ज्ञ डॉक्टरांचे मार्गदर्शन घेणे टाळू नये

(उर्वरित पुढील भागात..)

निशा तीच नांव...मला भेटली जवळ जवळ 25 वर्षांनी. मी माझ्या संसारात, नोकरीत व्यस्त. तिची उडत उडत बातमी ऐकत असे. लग्नानंतर एका मुलांनंतर घटस्फोट घेऊन एकटीच रहाते. मोठ्या पोस्टवर आहे. मुलाला चांगलं वाढवतेय वगैरे. पण प्रत्यक्ष भेट मात्र अलीकडे झाली. फोनवर बोलत असू.

एकमेकींना कडकडून भेटलो आणि मग दोन दिवस नुसता गप्पांचा सपाटा. आमचं गांव हा जिद्दाव्याचा विषय. किती बोलू नि किती नको असं झालं. माझ्या अंतरमनात असलेला प्रश्न अखेर ओठावर आलाच. "का घेतलास घट्टफोट"? अगदी त्याच प्रश्नाची वाट बघत असल्यासारखी निशा भरभरून बोलत राहिली.

"आमच्यात काहीच कॉमन नव्हतं. तूला तर माहितीये मी पाच मुलींवर झालेली सहावी. माझ्या लग्नापर्यंत आई आबा किती मेटाकुटीला आले होते. ओळखीच्या कडून अशोकचं स्थळ आलं. उडवला बार. मी वर्षभर त्याच्या सवयी, त्याच्या तालामालात स्वतःला अडजस्ट करून पाहिलं. त्याच्या एकत्र कुटुंबाला पण स्वीकारलं, तरीही नाहीच तारा जुळल्या.

दिवसेंदिवस मी हरवूनच जात राहिले. माझ्यातली कविता, माझ्यातला जीवना बदलचा समरसपणा हळूहळू विझत चालला. दुःख हेच की त्याचं कोणालाच काही वाटत नव्हतं. तोपर्यंत निषाद जन्मला आणि हळूहळू मी मनाने खंबीर होत गेले आणि घेतला निर्णय. घरी सगळ्यांनी खूप बोल लावले. चौथी बहिणी आपल्या संसारात रमल्या सारखं दाखवून माझ्याशी दुरावा ठेवून होत्या. पण मला नोकरीची आणि स्वतःच्या नावावर घर असल्याची भक्कम पुंजी होती.

तिचा गौरव

चित्रा अविनाश नानिवडेकर,
सफाळे-पालघर.
मो. 9969669523

स्वयंसिद्धा होताना...!

त्याने मी निषादला घेऊन जाते म्हंटल्यावर क्षणाचाही विलंब न लावता घटस्फोट दिला. बहुतेक त्यालाही मी पेलली नसावी "हसत म्हणाली. मी म्हटलं "नाहीतरी तुझ्या साहिरने

म्हटलंच आहे "जो अफसाना जिसे अंजामतक लाना ना हो मुमकिन उसे इक खूबसूरत मोड पर छोडना ही अच्छा ।...खरं ना?" उदास हसून म्हणाली हे सगळं काव्यात ठीक आहे. cप्रत्यक्षात त्या निर्णयाचे चटक क्षणाक्षणाने जो जगतो त्यालाच कळतात. वळेवर दिलेले आणि घेतलेले निरोपांनी भविष्यात मनावर उठणारे ओरखडे वाचवता येतात.

मनाची तगमग टाळता येते. पुढे जाण्याचा, आपला खरा आपल्याला हवा असलेला मार्ग चालण्यात अडचण येत नाही, आणि समाधान मन भरून राहात. ह्या तोडमोड प्रकारात वाचणारी उर्जा आपल्याला स्वतःच्या माणूस म्हणून करायच्या प्रगतीसाठी वापरता येते.

निरोप कुठलाही असूदे, नात्यांचा, माणसांचा, अगदी आपल्याला आपल्यातल्याच नको असलेल्या गोष्टींचा असूदे, तो वेळेवरच घ्यायला हवा. मनातली जागा रिकामी केली तरच नवीन गोष्टींसाठी जागा होते. बस इतकच.....!"

तिला जवळ घेत म्हटलं "निशू.. खूप सोसलंस ग. आता निषाद चांगल्या पोस्टवर आहे. तुझ्या सारखाच तडफदार आणि प्रामाणिक आहे. ह्यापेक्षा अजून काय पाहिजे? जीवनाची अर्धी शर्यत पार केलीस. उरलेली नक्कीच चांगली जाणार. आमची निशाराणी अशीच रातराणी सारखी फुलत राहणार ह्यात शंका नाही."

"हो नक्कीच. पुढच्या वर्षी रिटायर्ड होतये. निषाद च्या आणि त्याच्या बायकोच्या हाती सर्व सुपूर्द करून एकला चालो रे" म्हणत मनमुराद

दिवाळीची धामधूम संपली की मला माझ्या गावच्या मालगावच्या "हजरत बुवाफन" च्या ऊरसाची चाहूल लागायची...! कार्तिकी पौर्णिमा झाल्यानंतर येणाऱ्या पहिल्या मंगळवारी ऊरसाला सुरुवात होते व तो पुढे आठवडाभर चालायचा...!

आमच्या गावचा ऊरूस हा हिंदू व मुस्लिम समाजाचे लोक एकत्र मिळून उत्साहाने साजरा करतात व ते आता हिंदू व मुस्लिम धर्माचे ऐक्याचे प्रतीक मानले जाते...! उरसाच्या वेळी दर्ग्याला पहिली चादर अर्पण करण्याचा मान हा गावच्या पाटलानां असतो...! हजरत बुवाफन दर्गा आमच्या गावचे ग्रामदैवत आहे...! कारण की... गावातल्या कुठल्याही धर्माच्या मुलांचे लग्न ठरले की, त्याच्या परिवाराकडून लग्नापूर्वी दर्ग्याला गलीफ घातला जातो...! व मन्नत बोलली जाते...! तसेच लग्नापूर्वी पाच मुजावर (मुस्लिम) लोकांना, आपल्या घरी जेवायला बोलावून त्यांची दुवा घेतली जाते...!

साऱ्या पंचक्रोशीतील हजारो लोक दरवर्षी उराला मोठ्या श्रद्धेने व भक्तीभावाने नवस (मन्नत) बोलण्यासाठी व फेडण्यासाठी येतात...!

असा हा आमचा गावचा ऊरूस, हृदयाच्या एका खोल कप्प्यात विराजमान झालेला, कधी एकदा येतो, व मित्राबरोबर मज्जा लुटतो, असे त्या शाळेकरी वयात असताना नेहमी वाटायचे...! याच दिवसात शेतकरी आपली सुगीची कामे आटपून निवांत असतो ! त्यामुळे तोही ऊरसाचा मनमुराद आनंद घ्यायचा...! तसेच मुलांच्या दिवाळीच्या सुट्ट्या अजुनी संपलेल्या नसतात...! अशा वेळीच गावच्या ऊरसाला सुरुवात होते...! मग काय...! गावकरी व आम्हा मुलांना, ऊरूस म्हणजे आनंदाची मोठी पर्वणी असायची...!

दर्ग्याच्या पुढे, ऑइल मिलच्या माळावर सिनेमाच्या तंबूची कणात लागायची, तंबूच्यावर लावलेल्या लाऊड स्पीकरची गाणी, गावात ऐकू यायची व मग आम्हाला,ऊरसाची चाहूल लागायची...! त्या तंबूचे नाव होत,श्रीकृष्ण टुरिंग टॉकीज...! मला कळतं , त्या दिवसापासून तो एकच सिनेमाचा तंबू ऊरसाला यायचा...! तो आला की खऱ्या अर्थाने आम्हा मुलांचा उत्साह शिगेला पोहोचायचा...! टाकीज वाल्याची तीन-चार माणसं , दररोज संध्याकाळी गावातल्या गल्ली गल्लीत ढाम,ढाम ढोल वाजवीत यायची...! दोघांच्या हातात सिनेमाच्या नावा सहीत, पोस्टरचा मोठा लाकडी बोर्ड असायचा...! त्यांच्यातला एक जाडा काळाकुट्ट माणूस , श्रीकृष्ण टुरिंग टाकीजच्या रुपेरी पडद्यावर, त्यादिवशी कुठला सिनेमा आहे..

घरातून भांडून, रडून दीड दोन रुपये खिशात घालून, खिसा वाजवत घराच्या बाहेर पडायचो...! त्यावेळी दिवाळीला नाही , पण खास ऊरसासाठी प्रत्येकाला नवीन चड्डी व अंगरखा शिवलेला असायचा, नवीन कपड्याचा सुंदर वास यायचा, आमच्या राम्याला अत्तराचा बोळा कानात घालून ऐटीत फिरायचं नाद होता, तो त्याचा बोळा कोणाला देत नसे...! मग आम्ही त्याच्याकडून अत्तराचा बोळा हिसकावून घेऊन,आम्ही तो आमच्या शर्टावर घासायचो...! व परत तो बोळा त्याच्या अंगावर फेकायचो...! थोडा तो बॉबलायचा व पुन्हा गप्प व्हायचा...! आमच्या अत्तराचा वास अख्या ऊरसात घुमायचा...!

उरसात फिरायला आलो की , पहिल्यांदा दहा पैशाचा रंगीत लाल कागदाचा गॉगल घ्यायचो व डोळ्याला लावून मोठ्या राजेश खन्ना स्टार्डल मध्ये ऊरसात फिरत राहायचो...! सारा ऊरूस पाय दुखे पर्यंत तोंडात पिंपानी व हातात कुडबुड वाजवत फिरत राहायचो...! ऊरसाचा आनंद घेत राहायचो...! फिरता फिरता आमची नजर पाळण्याकडे जायची...! आता सारखे अतिउंच पाळणे त्यावेळी नव्हते...! दहा पैसे देऊन लाकडी पाळण्यात किंवा लाकडी घोड्यावर बसायचो...! मग मुंबई की मिठाई खायचो, (बुड्डी के बाल), मग हाव्बर मज्जा (लाकडी खोक्यातला सिनेमा) बघायचो...! मग लाकडी रंगीत मोटारीत बसून स्टुडिओ वाल्याकडून फोटो काढून घ्यायचो...!

मग खेळण्याच्या दुकानावर नजर जायची, कमीत कमी

ललित

प्रा.के.एस.शिरबंदे दापोली.

किमतीची खेळणी घ्यायचो...! कुणी तारेवर नाचणारे माकड किंवा चार आप्याची प्लास्टिकचा ट्रक किंवा ट्रॅक्टर घ्यायचा...! कुणीतरी वाऱ्यावर फिरणारे कागदी रंगीत चक्र घ्यायचा...! कोणी कोड्याची डबी घ्यायची...! मला गाडीवानासह लाकडी बैलगाडी घेण्याचा मोह व्हायचा पण त्याची किंमत दोन रुपये च्या पुढे असल्यामुळे मी घेऊ शकत नव्हतो...! शेवटी चार आप्याची प्लास्टिकची बैलगाडी घ्यायचो...!

आठवणीतला उरूस

अशी सारी खेळण्याची दुकाने बघता बघता खूप भूक लागायची...! समोरच्या हॉटेलमधून तळलेल्या भज्यांचा खमंग वास यायचा पण पैसे नसल्यामुळे आम्ही नुसतेच पहात रहायचो...! आता काय करायचं या विचारात असतानाच,,

क्कळ गर्दी असणाऱ्या एका हॉटेलत सर्वांना घेऊन जातो...!

तो सगळ्यांना त्या हॉटेल मधली गरमागरम मिरची भजी खाऊ घालतो...! आमचा म्हाद्या पक्का असतो... लोकांच्या गर्दीचा फायदा घेत,तो हॉटेलच्या मागच्या बाजूच्या फाटव्या कणातीचा पडदा थोडा वर उचलून, एकेकाला हळूच बाहेर ढकलतो...! व शेवटी सर्वांची नजर चुकवून, थोडा पडदा आपखी वर करून तोही, हॉटेलच्या मागच्या बाजूनेच बाहेर पडतो...! आम्हाला आग्र्याहून सुटके पक्षा जास्त आनंद होतो...! त्यानंतर आम्ही त्या हॉटेलच व हॉटेल मालकाचं तोंड ऊरूस संपेपर्यंत अजिबात बघत नव्हतो...!

असा हा ऊरसाचा पहिला दिवस संपता संपता संध्याकाळ होते... दरवर्षी प्रमाणे माझ्या आजोळचे व बहिणीकडेच पै पाहुणे, रावळे नवीन भाड्याच्या सायकल्या घेऊन घंट्या वाजवत, रात्रीचा उरूस व तमाशी बघायला आमच्या घरी येतात...! माझी आई , त्या सर्वांना चहा पाणी देऊन त्यांचे स्वागत करते...! इकडल्या तिकडल्या खूप गप्पा रंगतात...! मग आई , बहिण व वहिनीने खास ऊरसासाठी केलेला गव्हाचा गोंड मलिदा, दूध, भात, आमटी, सांडगे, भजी इत्यादी फक्कड जेवण पाहुण्यांना दिले जाते, पाहुणे एकदम खुश होतात...!

आता रात्रीचा उरूस दाखवायची , जबाबदारी माझ्यावर येते...! दर्ग्याला जाऊन दर्शन घेऊन , पुढे उरसात फेरफटक मारू पर्यंत अकरा वाजतात...! ढोलकीची थाप कानावर पडू लागताच ,आपसूकच पाहुण्यांचे व माझे पाय तमाशाच्या फडाकडे वळतात...!

बाहेर ट्रकच्या उघड्या लाकडी फाळकुटवर, तमाशातल्या बायका, ऊरसातल्या पब्लिकला अट्रॅक्ट करण्यासाठी ,पायात चाळ घालून, नखरेल हातवारे करत, नाचत

असतात...! कोण बाई चांगली नाचून अदाकारी करते ते पाहून, त्याच ठिकाणाचे तमाशाचे तिकीट काढायचे...! (ते माझ्याबरोबरचे पाहुणे तय करायचे) व मग तंतू रांगेने शिरून, पांढऱ्या मातीवर बसून आम्ही रात्री तीन पर्यंत तमाशा बघायचो...! झोप येऊ नये म्हणून आमचे पाहुणे पान तंबाखूचा बार भरायचे व तिथेच बाजूला पिचकारी मारायचे...! मला तंबाखूचा वास सहन होणार नाही,पण काय करणार...? मध्येच पाहुण्यांना झोप येऊ नये म्हणून, एक दोनदा गरम शेंगडी वरच्या किटलीतला चहा आणून देण्याची जबाबदारी माझ्याकडे असायची...! .....मला मात्र सारखी झोप यायची...! पाहुणे मात्र डोळे फाड फाडून एकटक आवडीने तमाशा बघायचे...!

एकदाचा साडेतीन- चारला तो तमाशा संपायचा...! मग मी , पाहणे बसलेली मातीने बरबटलेली वळकटी, काखेत मारून घरचा रस्ता धरायचो...! आता घरी जाऊन झोपायचं म्हणून मला आनंद व्हायचा...! पण आमचं पावणंबी लई बेरकी असायचं...! म्हणायचं... कल्लू आता चार वाजले, घरी जाऊन कशाला झोपायचं...! आता पाटचं चार वाजता, शाळेच्या माळावरची शोभेची दारू उडत्या न्हव? ते बघायला जाऊया की...! फुकट तरी हाय न्हव...! काय करणार जायलाच पाहिजे...! शेवटी ते आमचे जवळचे म्हणजे, माझे भाऊजी व त्यांची चार-पाच दोस्त मंडळी होती ना ? नाही गेल तर, आई बॉबलेल म्हणून त्यांच्या बरोबर जावं लागायचं...!.....त्या माळावर नयनरम्य शोभेची दारू, सकाळी सहा पर्यंत उडायची , पण माझे नयन झोपेने बंद व्हायचे...! कसेतरी नयन उघडून, पाहुण्यांना घेऊन घरी यायचो...!

रात्र सरते...! ऊरसाचा दुसरा दिवस उजाडतो...! मी ढाराढुर झोपलेली असायचो...! पण पाहुणे झोपायचं नाव घेत नाहीत...! आई त्यांना नाश्ता चहा देऊन चांगले फ्रेश करत...! माझा भाऊजी पुन्हा मला उठवू लागतो...! म्हणतो कसे...चल कल्लू...! आपण बैलगाडीच्या शय्या बघायला जाऊया...! मी त्यांना झोपतच, हातानेच नाही म्हणून सांगतो...! व संध्याकाळी चार वाजता होणाऱ्या कुस्त्या बघायला, मी तुमच्या बरोबर येतो, असे सांगून त्यांना टाळतो...! व पुन्हा एकदाआईने दिलेली ती फाटकी गोधडी तोंडावर घेऊन, रात्रीच्या ढोलकीच्या आवाजाच्या तालावर पुन्हा एकदा गड्गद झोपून टाकतो...!

पावणे व त्यांची दोस्त मंडळी बैल गाडीच्या शय्या बघून दुपारी बारापर्यंत घरी येतात , पुन्हा त्यांची मस्त पैकी जेवण होतात...! सारेजण ढाराढुर झोपून, पुन्हा संध्याकाळची चारची कुस्ती बघायला तय होतात...! व मलाही उठवून ते तयार करतात...! मग मीही माझा लंगोटा खिशात घालून त्यांच्या बरोबर कुस्त्या बघायला जातो...! मालगाव च्या ऊरसात होणाऱ्या कुस्त्या पंचक्रोशीत प्रसिद्ध होत्या, आजूबाजूच्या गावाचे लोक खास कुस्त्या बघायला आमच्या गावी यायचे...! तसेच मोठे नावाजलेले पैलवानही कुस्त्याचे फड जिंकायला यायचे!

मोठ्या पैलवानांच्या कुस्त्याच्या अगोदर लहान मुलांच्या कुस्त्या व्हायच्या...! आम्ही पोरं मग लंगोटे घालून तयारच असायचो...! मग मी गल्लीतल्याच ओळखीच्या पोराला मैदानात ओढून कुस्ती खेळायचो...! त्याला उचलून खाली आपटायचो...! आसमान दाखवायचो...! मग मी लगेच बक्षीस घ्यायला पंचमंडळीकडे जायचो...! पंचमंडळी चार आठ आणे हातावर टेकवायचे...! पाठीवर शाबासकीची थाप मारायचे...! मला जग जिंकल्याचा आनंद व्हायचा... मग मोठ्या पैलवानांच्या कुस्त्या चालू व्हायच्या, एकेक पैलवान लंगोट घालून आपल्या वस्तादा सोबत मैदानात उतरायचे टिमकीच्या तालावर त्यांच्या कुस्त्या चांगल्याच रंगायच्या...!

मला आठवतं...! आमच्या गावचा लोकप्रिय पैलवान संभाजी कोळीची कुस्ती सर्वात शेवटी असायची...! त्याची खासियत अशी होती की , तो डाव्या हाताने कुस्ती खेळायचा...! तो उजवा हात शक्यतो वापरत नसे...! आपला डावा हात तो तलवारी सारखा फिरवायचा...! पैलवान संभाच्या नावाची घोषणा झाली की, तो टिमकीच्या आवाजाच्या तालावर, मैदानात नाचतच यायचा...! त्याचा प्रतिस्पर्धी पैलवान शेजारच्या गावातला, तेवढ्याच तोंडीचा असायचा...! दोघांची सलामी व्हायची...! दोघे एकमेकांच्या अंगावर लाल माती टाकायचे, दोघेही शडू मारून, आपापल्या वस्तादाचे

(पान ८ वर)

सरकारी योजना/नोकरी

स्वाधार योजना

या योजनेअंतर्गत राज्यातील अनुसूचित जाती, नवबौद्ध वर्गातील इयत्ता 11वी, इयत्ता 12वी तसेच व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमातील शिक्षण घेत असलेल्या विद्यार्थ्यांना भोजन भत्ता, निवास भत्ता, निर्वाह भत्ता उपलब्ध करून दिला जातो त्यासाठी त्यांना 65000/- रुपयांपर्यंत आर्थिक सहाय्य दिले जाते.

राज्यातील विद्यार्थी इयत्ता 10वी उत्तीर्ण झाल्यावर पुढील शिक्षण पूर्ण करण्यासाठी उत्सुक असतो परंतु काही ठिकाणी विद्यार्थी राहत असलेल्या ठिकाणी इयत्ता 10वी नंतर च्या शिक्षणाची सोय उपलब्ध नसते त्यामुळे विद्यार्थ्यांना इयत्ता 10वी उत्तीर्ण झाल्यावर पुढील महाविद्यालयीन शिक्षणासाठी तसेच व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमासाठी घरापासून दूर दुसऱ्या शहरात जावे लागते व त्यांना शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत दुसऱ्या शहरात वास्तव्य करावे लागते परंतु विद्यार्थ्यांची वाढती संख्या व अपुरी शासकीय वसतिगृहे यामुळे बहुतांश विद्यार्थ्यांना शासकीय वसतिगृहात राहण्याची सोय उपलब्ध होत नाही त्यामुळे त्यांना इतर ठिकाणी जास्त पैसे देऊन स्वतःच्या राहण्याची सोय करावी लागते. परंतु राज्यातील बहुतांश कुटुंबे हि दारिद्र्य रेषेखाली स्वतःचे जीवन जगत असतात व कुटुंबाची आर्थिक स्थिती कमजोर असल्याकारणामुळे अशा कुटुंबातील विद्यार्थ्यांना इतर ठिकाणी स्वतःच्या राहण्याची सोय करण्यासाठी जास्त पैसे मोजावे लागतात जे त्यांना अशक्य असते या सर्व गोष्टींचा विद्यार्थ्यांच्या शिक्षणावर विपरीत परिणाम होतो व विद्यार्थी स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करण्यापासून वंचित राहतो. त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या या सर्व समस्यांचा विचार करून इयत्ता 11वी व त्या पुढील शिक्षण तसेच व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमांमध्ये प्रवेश मिळालेल्या अनुसूचित जाती व नवबौद्ध विद्यार्थ्यांना स्वाधार योजनेचा लाभ दिला जातो.

दिवसेंदिवस वाढत असलेली व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक महाविद्यालयांची संख्या आणि तेथे प्रवेश घेणाऱ्या मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांच्या संख्येच्या प्रमाणात झालेली वाढ तसेच राज्यात शासकीय वसतीगृहांची सुविधा उपलब्ध नसल्यामुळे विद्यार्थ्यांना राहण्यासाठी अडचणींना सामोरे जावे लागत आहे. त्यामुळे पुढील शैक्षणिक प्रवेशास मर्यादा येत आहेत. शासकीय वसतीगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांना तात्काळ वसतीगृह सुरु करून तेथे प्रवेश देण्यावर, जागेची उपलब्धता व बांधकामासाठी लागणारा कालावधी लक्षात घेता मर्यादा येतात. अनुसूचित जाती व नवबौद्ध विद्यार्थ्यांना मॅट्रीकोत्तर शिक्षण घेता यावे म्हणून भोजन, निवास व इतर शैक्षणिक सुविधा या विद्यार्थ्यांना स्वतः उपलब्ध करून घेण्यासाठी आवश्यक रक्कम संबंधीत अनुसूचित जाती व नवबौद्ध विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यामध्ये थेट वितरीत करण्यासाठी शासनाने भारतरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर स्वाधार योजना सुरु केली आहे. या योजनेसाठी विद्यार्थ्यांना 10वी/12वी/पदवी/पदवीका परिक्षेमध्ये 60% पेक्षा जास्त गुण असणे अनिवार्य आहे. अनुसूचित जाती व नवबौद्ध प्रवर्गातील दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी ही मर्यादा 50% असेल.

योजनेचे निकष:

- सदर योजनेचा लाभ घेण्यासाठी विद्यार्थी संबंधित सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण यांच्याकडे अर्ज सादर करतील.
- सहाय्यक आयुक्त समाज कल्याण हे अर्जाची छानणी करतील व त्यांची गुणवत्ता यादी जिल्हानिहाय तयार करून पात्र लाभार्थ्यांना त्याने घेतलेल्या प्रवेशाचे जिल्ह्यातील जवळचे मागासवर्गीय मुला/मुलींचे वसतिगृहांशी संलग्न (attach) करतील.
- सामाजिक न्याय विभागाने ठरवून दिलेल्या पध्दतीने या योजने साठी अर्ज करावा लागेल.

योजनेचे लाभार्थी:

अनुसूचित जाती, नवबौद्ध वर्गातील दुसऱ्या शहरात इयत्ता 11वी, इयत्ता 12वी, व्यावसायिक तसेच बिगर व्यावसायिक अभ्यासक्रमातील शिक्षण घेत असलेले विद्यार्थी

योजनेचा फायदा:

- भत्ता लाभ:** दुसऱ्या राज्यात इयत्ता 11वी, इयत्ता 12वी, व्यावसायिक तसेच बिगर व्यावसायिक विषयाचे शिक्षण घेत असलेल्या अनुसूचित जाती, नवबौद्ध वर्गातील विद्यार्थ्यांना स्वाधार योजनेअंतर्गत भोजन भत्ता, निवास भत्ता, निर्वाह भत्ता दिला जातो,
- शिक्षण पूर्ण करता येईल:** अनुसूचित जाती, नवबौद्ध वर्गातील आर्थिक दृष्ट्या

- गरीब विद्यार्थी स्वाधार योजनेच्या सहाय्याने स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करू शकतील.
- स्वाधार योजनेअंतर्गत विद्यार्थी स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करून स्वतःसाठी एखादी चांगली नोकरी मिळवू शकतील व स्वतःच्या कुटुंबाचा सांभाळ करू शकतील.
- पुस्तके आणि अभ्यास साहित्य: विद्यार्थ्यांना दरवर्षी पुस्तके आणि अभ्यास साहित्यासाठी 5000/- रुपये पर्यंतची अतिरिक्त आर्थिक मदत मिळते.

- ऑनलाइन अर्ज सुरु होण्याची तारीख:** 1 जून
- ऑनलाइन अर्ज करण्याची अंतिम तारीख:** 31 ऑगस्ट
- ऑफलाइन अर्ज करण्याची अंतिम तारीख:** 30 सप्टेंबर

योजनेअंतर्गत आवश्यक पात्रता:

- अर्जदार विद्यार्थी हा महाराष्ट्र राज्याचा मूळ रहिवाशी असावा
- अर्जदार विद्यार्थी हा अनुसूचित जाती, नवबौद्ध वर्गातील असावा.

योजनेच्या अटी व शर्ती:

- राज्य:** फक्त महाराष्ट्र राज्यातील विद्यार्थ्यांचा स्वाधार योजनेचा लाभ दिला जातील.
- महाराष्ट्र राज्याच्या बाहेरील विद्यार्थ्यांना या योजनेचा लाभ दिला जाणार नाही.
- जातीचा प्रवर्ग:** स्वाधार योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी विद्यार्थी अनुसूचित जाती व नवबौद्ध या प्रवर्गाचा असावा व त्याने जातीचा दाखला सादर करणे बंधनकारक असेल.
- विद्यार्थी स्थानिक नसावा. (विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतलेली शैक्षणिक संस्था ज्या ठिकाणी आहे, अशा ठिकाणचा सदर विद्यार्थी रहिवासी नसावा)
- शैक्षणिक गुण:** इयत्ता 11वी आणि इयत्ता 12वी मध्ये प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस इयत्ता 10वी मध्ये किमान 60% गुण असणे अनिवार्य असेल.
- इयत्ता 12वी नंतरच्या दोन वर्षाकरीता जास्त कालावधी असलेल्या पदवीका किंवा पदवी अभ्यासक्रमास प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस इयत्ता 12वी मध्ये 60 टक्के पेक्षा जास्त गुण असणे अनिवार्य आहे.
- दोन वर्षापेक्षा कमी कालावधी नसणाऱ्या कोणत्याही मान्यता प्राप्त अभ्यासक्रमास प्रवेश घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांस योजनेचा लाभ घेण्यासाठी प्रत्येक वर्षी किमान 60% गुण किंवा त्या प्रमाणात ग्रेडेशन/ CGPA चे गुण असणे आवश्यक राहिल.
- अभ्यासक्रमाचा कालवधी:** इयत्ता 12वी नंतर पदवीका, पदवी अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेणारा अभ्यासक्रम हा 2 वर्षापेक्षा आणि पदवीनंतर पदव्युत्तर पदवी/पदवीका अभ्यासक्रमाचा कालवधीही दोन वर्षापेक्षा कमी नसावा.
- दिव्यांगांना आरक्षण:** स्वाधार योजनेमध्ये दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी 3% आरक्षण असेल दिव्यांग विद्यार्थ्यांसाठी गुणवत्तेची किमान टक्केवारीची मर्यादा 50% इतकी राहिल.
- वार्षिक उत्पन्न:** अर्जदार विद्यार्थ्यांचे वार्षिक उत्पन्न 2.5 लाखांपेक्षा जास्त नसावे.
- अभ्यासक्रम:** विद्यार्थ्याने राज्य शासन, अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण परिषद, भारतीय वैद्यकीय शिक्षण परिषद/वैद्यकीय परिषद, भारतातील फार्मसी परिषद, वास्तुकला परिषद, कृषी परिषद, महाराष्ट्र तंत्रशिक्षण परिषद वा तत्सम सक्षम प्राधीकारी यांच्या मार्फत मान्यता प्राप्त महाविद्यालया मध्ये व मान्यता प्राप्त अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेतलेला असावा.
- अर्जदार विद्यार्थी हा दुसऱ्या शहरात स्वतःचे शिक्षण पूर्ण करत असावा.
- अर्जदार विद्यार्थी स्वतःच्या शहरात घराजवळ शिक्षण घेत असल्यास त्याला या योजनेचा लाभ दिला जाणार नाही.
- विद्यार्थ्यांची निवड गुणवत्तेनुसार करण्यात येईल निवडलेला विद्यार्थी संबंधीत अभ्यासक्रम पूर्ण होईपर्यंत लाभास पात्र राहिल.
- अर्जदार विद्यार्थी केंद्र किंवा राज्य शासनाद्वारे सुरु करण्यात आलेल्या एखाद्या योजनेअंतर्गत निर्वाह भत्ता योजनेचा लाभ मिळवत असल्यास अशा विद्यार्थ्यांस या योजनेचा लाभ दिला जाणार नाही.
- विद्यार्थ्यांने स्वतःचा आधार क्रमांक त्याने ज्या राष्ट्रीयकृत/शेड्युल्ड बँकेत खाते उघडले आहे त्या खात्याशी संलग्न करणे बंधनकारक असेल.
- विद्यार्थी सामाजिक न्याय विभागाच्या वसतिगृहात वास्तव्यास असल्यास अशा विद्यार्थ्यांना या योजनेचा लाभ दिला जाणार नाही.
- विद्यार्थी इयत्ता 11वी, इयत्ता 12वी आणि त्यानंतरचे 2 वर्षापेक्षा कमी कालावधी नसलेल्या अभ्यासक्रमासाठी उच्च शिक्षण घेणारा असावा.

आठवणींच्या गोष्टी

राष्ट्रपाल सावंत,
चिपळूण- रत्नागिरी
मो. ९४०३१४४३५६..

पहाडी आवाजाचा, गोड गळ्याचा गायक संतोष घाडगे

कोकणात आणि मुख्यतः रत्नागिरी सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात गेल्या पन्नास वर्षात आणि त्या आधी धर्मातरा पूर्वी खेड्यापाड्यात प्रबोधन करणारे अनेक कवी गायक कलावंत होऊन गेलेत. ते फार शिकलेले, आर्थिक सबळ असेही नव्हते पण तरीही डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा विचार, त्यांनी दिलेल्या धम्माचा प्रसार प्रचार मोठ्या जिद्दीने करत होते. आजच्या माझ्यासहीत नव्या पिढीला पन्नास वर्षापूर्वीची कलावंतांची माहितीही नाही. पण त्या कलावंतांनी जो वसा दिला तो पुढे चालविण्याचा आजही नव्या पिढीतील दोन हजार सालानंतरची एक पिढी जी थोडीफार शिकली आहे,

मुंबई सारख्या शहरात जगण्यासाठी मिळेल तो रोजगार करत आपल्यातील अंगभूत कला सामाजिक जाणीव ठेवून पुढे चालवित आहेत. अशी डझनभर नावे माझ्या परिचित आहेत. जे त्यांच्या पद्धतीने समाज प्रबोधन आणि त्यातून लोक आग्रहास्तव गीतातून उत्तम मनोरंजन करतात. त्यातीलच एक नाव आहे गायक संतोष घाडगे.

मूळगाव रत्नागिरी जिल्ह्यातील दापोली तालुक्यात भोमडी. भोमडी गाव तसे पूर्वापार कलावंतांचे गाव. म्हणून परिचित त्यात मला परिचित कवी चंद्रमणी घाडगे, गायक विजय घाडगे. कालकथीत गायक अजय घाडगे यांना मी तीस वर्षापासून ओळखतो. अल्पशा आजाराने गायक अजय घाडगे यांचे निधन हे सर्वांच्या मनाला यातना देणारी घटना होती. स्टेजवर बसता क्षणी रसिकांच्या टाळ्या, शिट्या, व्वा व्वा मिळविणारा अजय दादा जुगलबंदीत लयभारी अस व्यक्तित्व होतं. तोच वारसा त्यांचे बंधू संतोष घाडगे पुढे चालवत आहेत अस म्हटलं तर कुणी चुक म्हणणार नाही कारण मी संतोष घाडगे यांचे डझनभर कार्यक्रम मुंबई ठाणे, पनवेल, चिपळूण, खेड मध्ये ऐकले आहेत. रुबाबदार देखणा गायक स्टेजवर अगदी दिलखुलास गाणार, हसमुख गौरा गोमटा चेहरा, कुरळे केस स्टेजवर बसण्याची आगळीच लकब. असा हा तरुण गायक मला आदराने 'मामा' म्हणतो कारण माझा भाचा गायक प्रविण मोहिते आणि ते जीवलग मित्र आहेत. खऱ्या अर्थाने प्रवीणला गायन क्षेत्रात त्याच्या ज्या अनेक मित्रांनी त्याला प्रोत्साहन दिलं त्यातीलच एक नाव संतोष घाडगे.

कवी चंद्रमणी घाडगे, बंधू अजय घाडगे, नाथा जाधव, जनार्दन धोत्रे दिलराज पवार, वामन तांबे, संगम कासार, अतिश घाडगे, ज्ञानेश पुणेकर, विनय पाठारे, प्रदीप यादव, विजय पवार, सुभाष कदम, नरेश शिंदे, शशिकांत कापसे, विनोद धोत्रे, संजय तांबे, मधुकर जाधव या कविसह हल्ली मी दिलेले एखाद गीतही ते गातात. कवीचे शब्द, गीताचा आशय यानुसार त्याच पद्धतीने त्याच सादरीकरण करतात. महाराष्ट्रातील बहुतांश दिग्गज गायिका सोबत त्यांचे अटीतटीचे सामने रंगले आणि त्याचा शेवट मैत्रीपूर्ण असाच आज पर्यंत केला आहे. त्यामुळे या गायकाचा सर्व गायिका भगिनी आदर करतात तसाच तेही त्यांच्या लहान, मोठ्या बंधू सारखे सर्वांशी वागतात. पुरुष कलावंत यांचे सोबतही त्यांचे अटीतटीचे कार्यक्रम रंगले आहेत. काही कॅसेट, सीडी त युट्यूब माध्यमांमधून त्यांनी गीत गायली आहेत. लॉर्ड बुद्धा टी व्ही चॅनल वरती गायनाची संधी मिळाली

"ज्ञानात मोठा, भीम मानाचा मोठा

लय होता हाजीर जबाब

कुणी झाला ना राजा नवाब

असा माझ्या भीमाचा होता रुबाब"

कवी वामन तांबे यांचे हे गीत गायलं.

अतिश घाडगे यांचं

"अंगी वाघाच बळ, कारे काढता पळ

आता पुरे हे झाले अती

अरे एक व्हा निळा झेंडा घेऊन हाती "

कवी सुभाष कदम यांचं

"तुम्हीचं तुमचा, नेता शोधला

विद्वान धुरंधर

असा पोलादी कणखर, नेता भीमराव आंबेडकर "

नाथा जाधव यांचं

"मोठ्या मोठ्या लोका मध्ये बसतेस आता

सांग तुला कुणामुळे मिळाली हि सत्ता

तुझ जगात गाजतंया नावं

तुझ्या नावाला आलाय भाव

याला कारण भीमराव"या अशा अनेक गीतासह

त्यांच्या बंधूंच अजय यांचं गीत

"सोडून जाते माझ्या भिवाला

देउन तुमच्या ओटी

मीराबाई करा आता लहानाची मोठी "हे गीत स्टेजवर गातात तेव्हां रसिकांचे डोळे पाणवतात. संतोषजी लोकगीतही भनाट सादर करतात, कवी चंद्रमणी घाडगे यांची खंबीर स्वर आणि गीतांची साथ त्यांना मिळते. असा हा कलावंत अतीशय प्रतिकूल परिस्थितीत घडला आहे. वडील तुळशीराम घाडगे शेतकरी मात्र कलेची प्रचंड आवड, त्यांचा भाऊ बाळाराम धर्माजी रुके यांनी कलाकार म्हणून महाराष्ट्रातील नामवंत गायक गायिका यांचे सोबत गायनाचे मुकाबले केलेत, त्यांची आत्या, बहीण अलका, मंगला यांनाही गाण्याची आवड तोच वसा मोठ्या भावाने अजयने जपला. त्यांचे महाराष्ट्रात नावं गाजले, दुर्दैवाने त्यांचे निधन झाले. अनेक मित्र नातेवाइक यांनी तुझ्या दादाची आठवण म्हणून त्याचा वसा तू चालव म्हणाले. बंधूंच्या नावाचा उपयोग झाला. प्रख्यात गायिका मीनाक्षी थोरात यांच्या सोबत पहिला कव्वाली सामना घेतला. मित्र गायक प्रविण मोहिते, संजय गमरे, महेंद्र तांबे, बंधू संजय घाडगे, गायक विजय घाडगे, बुद्धिवान तथा बाबुराव घाडगे यांनी प्रोत्साहन दिलं, चुलते शांताराम घाडगे यांनी गाणं कस कोणत्या पटीत गायच ते शिकवले. सुरुवातीस सर्व गायिका थोरात, मैना कोकाटे, शालिनी, सुहासिनी, दिपाली या शिंदे, भगिनीसह सर्वांनी सांभाळून घेतलं.

शिक्षणं तस लिहिण्या वाचण्यापुरते असले तरी कष्ट करण्याची, कला जोपण्याची, चळवळीसाठी गाण्याची जिद्द आहे. मुंबईत मिळेल ती नोकरी सुरुवातीस केली. गावी शेतीही भरपूर आहे ती सांभाळतात, कुणाची तरी बंधन स्वीकारून नोकरी करण्यापेक्षा मामा मी रिक्शाही चालवून कुटुंबाला आधार देतं आहे, पत्नीही समजस आहे. मुलही शिक्षणात चांगली आहेत. मुंबईत स्वतःचा रूम घेतला आहे. समाज जगण्यासाठी कार्यक्रम माध्यम मधून भरपूर देत आहे. मी ही घेतलेला वसा, प्रबोधनाचं कार्य अविरोधपणे सुरू ठेवणार आहे.

संपूर्ण महाराष्ट्रात पुणे मुंबई कोकणात एप्रिल मे महिन्यात आपणास कार्यक्रम मिळतात. कधीतरी पदरमोड होते. कार्यकर्ते, मंडळ, एखादी आयोजक व्यक्ती यांचे बजेट बघून मी तडजोड करतो पण त्यांना नाराज करत नाही. बुद्ध, फुले, शाहू, कबीर रमाई भिमाई सावित्रीमाई, बाबासाहेब यांचे विचार मी माझ्या पद्धतीने घराघरात पोहचवत असतो. तुमच्या सारखे सर्व कवी साथ देतात यापेक्षा आणखी काय हवे. कार्यक्रम नसतील तेव्हां मी रिक्शा चालवतो. कधीतरी एखादा पसेंजर म्हणतो, तुम्ही गायक संतोष घाडगे ना? तेव्हां मी अभिमानाने हो म्हणतो. मग ते ही माझ कौतुक करतात छान गाता म्हणतात. गात रहा शुभेच्छा देतात. संतोष यांचा धार्मिक अभ्यास चांगला आहे ते धम्म संस्कार विधीही करतात. चिपळूण मध्ये एकदा मी संतोष यांना न सांगता त्यांचा कार्यक्रम ऐकण्यासाठी गुपचूप गेलो.

प्रेक्षकांत जावून बसलो, तुफान गर्दी होती, मात्र त्यांनी स्टेजवरून मामा तुम्ही स्टेजवर या म्हणाले प्रेक्षक अचंबित, कार्यकर्तेही पुढे आले. गुरूजी चला पुढे मग सत्कार सन्मान असा हा दिलदार स्वभावाचा पहाडी आवाजाचा नम्र शांत संयमी कष्टकरी कलावंत मला खूप भावतो. कधीतरी फोन करून माझी विचारपूस करतो. एखाद्या विषय आम्ही एकमेकास ऐकवतो. नात्यापेक्षाही हे आपुलकीचं नात असच पुढे राहिल या कलावंत गाण अखंड सुरू रहावे त्याचा अजुनही नावलौकिक वाढवा यासाठी मी या कलावंताला भावी त्याकरिता मंगल कामना व्यक्त करतो.

बोकचॉय भाजीची रेसिपी

वेजयंती करंदीकर,
कणकवली- सिंधुदुर्ग.

बोकचॉय, ज्याला चायनीज पत्ता कोबी असेही म्हणतात, ही हलकी, पौष्टिक आणि स्वादिष्ट भाजी पटकन तयार होते. ही भाजी सूप, फ्राय, किंवा मुख्य जेवणासोबत साइड डिश म्हणून करता येते.

साहित्य:

- बोकचॉय - 250 ग्रॅम (मध्यम आकाराचे तुकडे करा)
- लसूण - 4-5 पाकळ्या (बारीक चिरलेले)
- तिखट सुक्या मिरच्या - 2 (ऐच्छिक)
- ऑलिव्ह ऑइल किंवा तिळाचे तेल - 2 चमचे
- सोया सॉस - 1 चमचा
- ओयस्टर सॉस (ऐच्छिक) - 1 चमचा
- मीठ - चवीनुसार
- पाणी - 2-3 चमचे

कृती:

1. बोकचॉयची तयारी:

- बोकचॉय स्वच्छ धुवून घ्या. त्याचे खालचे पांढरे देठ वेगळे ठेवा आणि पानं वेगळी. दोन्ही भाग वेगवेगळ्या वेळी शिजवायचे असल्याने ही तयारी महत्त्वाची आहे.

2. तेल तापवा:

- कढईत तेल गरम करा. त्यात बारीक चिरलेला लसूण आणि सुक्या मिरच्या घालून परता. यामुळे तेलाला छान सुगंध येईल.

3. बोकचॉयचा पांढरा भाग परतणे:

- आधी फक्त पांढरे देठ घालून 2-3 मिनिटे परता. त्याला थोडं नरम होऊ द्या.

4. पानं घालून शिजवणे:

- आता हिरवी पानं घाला. त्यात सोया सॉस, ओयस्टर सॉस, मीठ आणि पाणी घालून मिक्स करा. झाकण ठेवून 2-3 मिनिटे वाफवून घ्या.

5. सर्व्हिंग:

- गॅस बंद करा आणि गरमागरम बोकचॉय भाजी तांदळासोबत किंवा नूडल्ससोबत सर्व्ह करा.

टीप:

- सॉसचा वापर करताना मीठाचे प्रमाण कमी ठेवा, कारण सॉस स्वतःच खारट असतो.
- वेगवेगळे फ्लेवर्स मिळवण्यासाठी थोडासा तिळाचा तिखट तेलाचा उपयोग करा.

आरोग्यासाठी फायदे:

बोकचॉयमध्ये व्हिटॅमिन A, C, आणि K भरपूर प्रमाणात असतात. त्यात अँटीऑक्सिडंट्स आणि फायबर असल्याने ही भाजी पचनासाठी चांगली आहे.

स्वादिष्ट आणि आरोग्यदायक बोकचॉयची रेसिपी सहज तयार करा आणि तिचा आनंद घ्या!

आठवणीतला उरुस

(पान ५ वरून)

नाव घेऊन, कुस्तीला सुरुवात व्हायची, खूप वेळ उभ्या उभ्या झटापट व्हायची...! संभा भिड तू...! संभा उचल त्याला...! म्हणून पब्लिक जोर जोरात ओरडायचे...! मग आमचा संभा अंगात आल्यासारखं करायचा, आपला डावा हात तलवारी सारखा फिरवायचा, ती त्याची स्टाईल होती, ताकद होती, प्रतिस्पर्ध्याला जेरीस आणायचा, मग त्याच्या अंगावर वाघासारखा तुटून पडायचा, व मग डोळ्याचे पाते लवते ना लवते तोच, त्याचा पट काढून त्याला आसमान दाखवायचा...! सारे पब्लिक उठून फेटे उडवीत, हुय्यो करीत, उड्या मारीत, संभा जिंकल्याचा आनंद व्यक्त करायचे, त्याचं कौतुक करायचं...! मग त्या संभा पैलवानाला पंचाकडून मोठे बक्षीस मिळायचं...! आलेले प्रेक्षक देखील, रुपया दोन रुपये बक्षीस म्हणून संभाच्या झोळीत टाकायचे...! त्याची अंगरख्याची झोळी नोटांनी भरून जायची! सर्वाना तो मग मैदानातच वाकून नमस्कार करायचा...! संभाजी गरीब होता...! पण त्याला सान्या गावाने प्रेमाने पोसला होता...! कारण तालुक्यातल्या होणाऱ्या जत्रेतल्या मोठ्या नामांकित कुस्त्या जिंकून, त्याने आमच्या गावाचे नाव मोठं केलं होतं...!

संभाजीची एका हाताची कुस्ती बघून, माझ्याबरोबर आलेली पाहुणे मंडळी जाम खुश व्हायची...! व मीही कुस्ती जिंकल्याबद्दल मलाही शाबासकी द्यायचे व माझ्या खिशात बक्षीस म्हणून एक दोन रुपये कोंबायचे...! उरसाच्या तिसऱ्या दिवशी सकाळी, पाहुणे चहा पाणी आटपून, आपल्या सायकली घेऊन आपल्या गावी जायला निघायचे...! जाता जाता प्रत्येक जण माझ्या हातावर एक एक रुपया बक्षीस खुशीने द्यायचे...! ते बक्षीस बघून, माझा उर्साचा सारा शीण निघून जायचा...! अत्यंत आनंदाने, कृतार्थ भावनेने, आमचे पाहुणे रावळे, उरसाचा मनमुराद आनंद घेऊन, गोड आठवणी मागे ठेवून, आमच्या घरच्या लोकांचा निरोप घेऊन, अत्यंत जड पावलांनी आपल्या गावी जायला निघतात...! घरात अजूनही, माझ्या बहिणी व त्यांची मुले उरसाच्या आनंदात डुंबून गेलेली असतात...!

उरसाचा शेवटचा दिवस... शुक्रवार उजाडला की...! सकाळी, सकाळी दर्याला जाऊन आले की, त्यांना निरोप देण्याची वेळ येते...! त्यापूर्वी माझी आई मला उर्सातून चिरमुरे,शेव, भेंड बत्तासू व पेढे आणायला सांगते...! व प्रत्येकाला दर्याचा प्रसाद म्हणून, प्रत्येकाच्या पिशवीत थोडा थोडा बांधून देते...! मला वाटायचे...! माझी आई, माझ्या बहिणींना, थोडी थोडी मायाच पिशवीतून बांधून देत आहे...! ....आता सान्या लाडक्या बहिणी व लाडकी भाचे मंडळी आपपल्या गावी जायला निघतात...! .....उरसाचा त्यांचा पाच दिवसाचा आनंददायी सहवास व गोडआठवणी, पुढच्या वर्षी येणाऱ्या उरसापर्यंत, मी माझ्या हृदयाच्या एका कप्प्यात मोरपिसा प्रमाणे जपून ठेवतो...! बहिणींना व भाच्यांना निरोप देण्यासाठी आम्ही आई, बाबासह सारी घरची मंडळी गावच्या एस.टी. स्टँडवर जातो...! त्यांच्या गावाकडे जाणारी एसटी लवकर येऊच नये असे वाटत असतानाच... अचानक ब्रेक मारत, मोठा हॉर्न वाजवत, आमच्या समोरच, ड्रायव्हर एस.टी. आणून उभी करतो...!....सारेजण पटापट एस.टी.त चढतात.. एस.टी.ची डबल घंटी वाजते...! एस.टी. हळूहळू निघू लागते, सर्वजण एकमेकांना हात हलवून पाणवलेल्या डोळ्यांनी निरोप देतात...! एस.टी.चा वेग वाढतो...! पाठीमागे आठवणींचा खूप सारा धुरळा उडत राहतो...!

मी, माझीआई व बाबा त्या धुरळ्यात....एस.टी. दिसनाशी होईपर्यंत, डोळ्यातले अश्रू पुसत, पुसत, एस.टी. च्या त्या पाठमोऱ्या आकृतीकडे हात हलवत, हलवत निरोप देत राहतो...! उरुस संपतो, ती पालं उठतात, ती गर्दी पांगते, तो आवाज थंड होतो, ती लोकांची पळापळ थांबते, लोकांच्या मनातला आनंदाचा सारा बहार, एकदमच संपून जातो...! एकदमच कोमेजून जातो...!

सारा गांव...! पुढच्या उरसापर्यंत...!

सुन्न,सुन्न, शांत होतो...!

सुन्न,सुन्न,शांत होतो...! एखाद्या निद्रिस्त अजगराप्रमाणे...!

एखाद्या निद्रिस्त अजगराप्रमाणे...!!

स्वयंसिद्धा होताना...!

(पान ५ वरून)

भटकणार,काव्य, शास्त्र खुणावते आहेच. झालं तर आबांचं 'वारकरी संप्रदायची वाटचाल'ह्या ग्रंथाची आजच्या काळात किती गरज आहे हे लोकांना पटवून देण्याचं काम करणार. खूप प्रोजेक्ट डोळ्यासमोर आहेत." गेला. आम्ही हे सगळे गोष्टी बघलव, स्वतः अनुभवलव. निसर्गात वावारलव, निसर्गाच्या छायेत वाढलव, इतक्या कशाक, निसर्गाशी एकरूप होवन गेलव. यंदा आमची सासुबाय काट्यारच बसली. ती आमका शेतात घेवन गेली. तिना तसो हट्टच केल्यान. मगे काय, आम्ही यंदा शेती मस्त एन्जॉय केलव. त्याचा फळ ह्या असा गावला. आता सरायच्या दिवसांत आमचा घर असा धान्यान भरण गेला. जय सासुबाय! जय सराय!!

स्वाधार योजना

- लाभार्थी विद्यार्थ्यांने मधीच स्वतःचे शिक्षण सोडल्यास अशा विद्यार्थ्यांना या योजनेमधून बाहेर केले जाईल.
- प्रवेशित विद्यार्थ्यांस प्रत्येक सत्र परिक्षेचा निकालाची प्रत निकाल लागल्यापासून 15 दिवसांचे आत नेमून दिलेल्या कार्यालयात सादर करणे बंधनकारक राहिल.
- सदर योजनेचा लाभ प्रवेशित अभ्यासक्रमांच्या कालावधीपर्यंतच देय राहिल. या योजनेचा लाभ विद्यार्थ्यांना एकुण शैक्षणिक कालावधीत जास्तीत जास्त 7 वर्षांपर्यंत घेता येईल.
- विद्यार्थ्यांने खोटी माहिती व कागदपत्रे देऊन सदर योजनेचा लाभ घेण्याचा प्रयत्न केल्यास किंवा शैक्षणिक अभ्यासक्रम पूर्ण न केल्यास अथवा नोकरी व व्यवसाय करित असल्यास आणि इतर मार्गाने या योजनेचा लाभ घेऊन गैरवापर केल्याचे निदर्शनास आल्यास तो कारवाईस पात्र राहिल तसेच त्यास दिलेल्या रकमेची 12 टक्के व्याजासह वसुली केली जाईल.
- या योजनेचा लाभ मंजूर झाल्यानंतर विद्यार्थ्यांस प्रत्येक वर्षी किमान 60 टक्के गुण मिळविणे अनिवार्य आहे अन्यथा तो या योजनेस अपात्र होईल.

गुगल मॅप ने घेतले तीन जणांचे प्राण!

उत्तर प्रदेशातील घटना आहे तीन तरुण एका लग्नासाठी आपल्या गाडीने जात असताना गुगलमॅपने दाखवलेल्या मार्गाने मार्गक्रमण करत होते या मार्गावरील नदिवरअर्धवट बांधलेल्या स्थितीतील पूल होता, त्यामुळे नदीवरील या पुलावरून जाताना गाडी थेट नदीत कोसळली आणि तिघांनाही आपला प्राण गमवावा लागला.

गुगल वरून मिळालेली माहिती ही अनेकदा चुकीची असते असे माहिती असूनही त्यावर विश्वास टाकून जोखीम पत्करणे हा एक प्रकारचा अंधविश्वासच आहे. (यावर अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीने काम करायला हरकत नाही). या दुर्घटनेसाठी गुगल आस्थापनावर गुन्हा दाखल करायला हवा. स्वयंसेवी संघटना हे लोकोपयोगी काम करू शकतात. रस्ता बांधणी खाते हेही तितकेच दोषी आहे. पुलावर पुलाचा वापर करू नये अशी पाटी आणि निदान बांबूचा तरी अडथळा उभा केला असता तरीसुद्धा ही घटना टळली असती.

गंमत म्हणजे तरुण पिढीला धर्माने सांगितलेल्या गोष्टींवर किंवा अनुभवी आणि वयाने मोठ्याअसलेल्या आप्तस्वकीयांनी सांगितलेल्या गोष्टींवर विश्वास नसतो.पण गुगल वर आलेली माहिती ही शंभर टक्के योग्यच आहे असा त्यांचा गैरसमज असतो.आधुनिक विज्ञान शाप की वरदान ?असा प्रश्न साहजिकच मनात येतो आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करताना काळजीपूर्वक करायला हवा रस्त्यावरून जाताना त्यांनी वाटसरूला जरी विचारले असते तरीही त्यांना योग्य माहिती मिळाली असती.

श्रीमती संध्या काटदरे माणगाव (रायगड)

नाय नाय म्हणताना थंडीचो कडाको बाय सुरू झालो. आता चार पाच दिस होतीत, मरणाची थंडी पडताहा. कालच परबीन गजालीक इली व्हती. तिचा गुदस्ताचा खयतरी आकरेकून ठेवलला स्वेटर खय गावना नाय म्हणा व्हती. थंडी गेली काय स्वेटर, बुरदूस खय तरी चोंबून ठेवायचे, वरीसभर तेंच्याकडे बघायचा नाय, वरसान परत थंडीन डोक्या वर काढल्यान काय मग हडे शोध नि तडे शोध अशी परबीनीची गत. तिचो ह्यो दर वरसाचो गोंधळ. तेच्यात काय नवीन नाय.

माझा बाय तसा नाय हां. माका बाय टापटीपपणा आधी. मग बाकीचा. घेतलली वस्तू, काढलली सुडकी परत त्या त्या जागेवर ठेवल्याशिवाय माका चैन नाय पडना. घरात काय नि मांगरात काय, पसारी करून ठेवना माका आवाडना नाय. जयची वस्तू थय ठेवली तर पुढल्या वेळेक पटकन गावता ह्या माझा गणित. नायतर मग हडे बघलस काय गे, तडे बघलस काय गे? विचारीत पसारी करना आपला काम नाय.

तरी हल्लीच्या थंडीक माझी सासुबाय सदीची नावा ठेवता. तिच्या मते हल्लीच्या थंडीत काय्येक दम नाय. ती सांगता, पुर्वी आम्ही सोसलव ती थंडी. थंडी तिका म्हणतत. फाटफटी उठाचा, दुडी घेवन पोखरावर जायचा. पोखरावर बघशीत तर बाय ह्यो गारठो! पोखराच्या बाजूकच तळा. गारठो काय बघूक व्हयो? आम्ही बाय पोखरावर आंब्याचो, वडाचो पतेरो जमवायचीव नि धगोटी करायचीव. फाटफटी पतेरो तरी लवकर पेटता काय गो, फुकान फुकान चक्कर येवची बात.

पोखरावरसून इलव, गोठ्यातला शेंण भरलव, गायरेत न्हेवन टाकलव की खोरा, कुदळ घ्यायची नि भयमृगाच्या शिपण्याक जावचा. तरी आता बरा, पंप लावलव काय पाटान पाणी डायरेक्ट भयमृगात जाता. नायतर आधी लाटीचा पाणी व्हता. आमचे ह्यो भल्या फाटफटी दोन दोन तास लाट काढायचे. थयसरव थंडीचो गारठो. भाटयेक लागान नदी, गावकोंड. नदीकडसून येणारी गार गार वारो. तरी बरा, फाटफटी अशी शेंतीत कामा करतना तशी थंडी जाणवायची नाय. आम्ही आमच्या काळात कधी स्वेटर घातला नाय. कामा करतना स्वेटर बिटरचा कामच नाय.

स्थानकांचाही विचार होणे गरजेचे !

कोकण रेल्वे मार्गावरील रेल्वे स्थानकांची प्रवेशद्वारे सुंदर, नयनरम्य आणि उत्तम प्रकारे सुभोषित झालेली पाहून निश्चितच समाधान वाटते, प्रशासनास धन्यवाद. मात्र याचबरोबर अग्रक्रमाने आतील स्थानकांचाही विचार होणे तितकेच गरजेचे आहे. संपूर्ण स्थानकावर छप्पर असणे आवश्यक तर आहेच, शिवाय स्वच्छता, स्वच्छ पाणपोया, आदी अनेक अपुऱ्या असणाऱ्या प्राथमिक गरजांकडेही लक्ष देऊन त्यातही सुधारणा व्हाव्यात.

विश्वनाथ पंडित ठाणे

वाचकांचे मनोगत

'एग्जिट पोल' म्हणजे निकालापूर्वीचे मनोरंजन !

राज्याच्या विधानसभा निवडणुका पार पडल्या आणि तासाभरात राज्यातील समस्त वृत्तवाहिन्यांनी एग्जिट पोलचा निकष दाखवण्यास सुरुवात केली. मागील काही वर्षांपासून निवडणुकानंतर एक्सिट पोलचे निकाल दाखवण्याची प्रथा भारतात जोर धरू लागली आहे. कोणत्यातरी संस्थांच्या मार्फत हे एग्जिट पोल आखले जातात आणि वृत्तवाहिन्यांशी संगनमत करून ते लोकांसमोर ठेवले जातात. हे एग्जिट पोल

वृत्तवाहिन्यांच्या पडद्यावर दाखवताना स्टुडिओमध्ये चर्चा घडवून आणण्यासाठी प्रमुख पक्षांच्या प्रतिनिधींना, राजकीय विश्लेषकांना निमंत्रित केले जाते. एग्जिट पोलने दाखवलेल्या आकडेवारीच्या अनुषंगाने एखाद्या क्षेत्रातील पक्षाची घसरण अथवा प्रगतीच्या अनुरूप पक्षाच्या प्रतिनिधिला प्रश्न विचारले जातात आणि त्यातून आम्ही दाखवलेला एग्जिट पोल कसा खरा आहे हे त्यांच्याकडून वदवण्याचा प्रयत्न केला जातो: मात्र या प्रयत्नांना यश कधीच येत नाही. प्रत्येक पक्षाच्या प्रतिनिधीची उत्तरे ठराविक आणि एकसारखीच असतात ती म्हणजे 'खरे काय ते निकालाच्या दिवशीच कळेल' 'राज्याच्या विकासासाठी यावेळेस जनतेने आमालाच मोठ्या प्रमाणात मतदान केले आहे' 'आम्हालाच स्पष्ट बहुमत मिळून राज्यात आमचेच सरकार बनेल'. मुलाखतकाराने कितीही उलट सुलट प्रश्न विचारले तरी या मंडळींच्या उत्तरांमध्ये मात्र फारसा फरक पडत नाही. वृत्तवाहिन्यांवरील एकूणच माहोल पाहता एग्जिट पोलचा दिवस म्हणजे वृत्तिनिवेदकांची, संपादकांची आणि राजकीय पक्षांच्या प्रतिनिधींची जणू रंगीत तालीम असते. लाखो रुपये व्यय करून मांडण्यात येणारे हे एग्जिट पोल वेगवेगळ्या वाहिन्यांवर थोड्याबहुत फरकाने वेगवेगळे असतील याची विशेष दक्षता घेतली जाते. यापूर्वीच्या निवडणुकापूर्वी मांडण्यात आलेले एग्जिट पोलचे अंदाज आणि प्रत्यक्षात निवडणुकांतील आकडेवारी यामध्ये मोठी तफावत येत असल्याचे लक्षात आले आहे त्यामुळे यंदासुद्धा एग्जिट पोलने मांडलेल्या निकालाच्या अंदाजांना निकालापूर्वीच्या मनोरंजनाव्यतिरिक्त फारशी किंमत आहे असे वाटत नाही.

सौ. मोक्षदा घाणेकर, काळाचौकी, मुंबई

थंडीस गे बाय थंडी!

मालवणी बोली

वयल्यांचा कवग्या,
मालवण- सिंधुदुर्ग.

सात वरसान आर डी चे पैसे मिळायचे. मग त्या पैशातून चार भांडी घे, एखादा कपाट घे,पाठच्या पडयेचे वाशे बदल, खय काय कर अशी बारकी सारखी कामा व्हायची.

पण अशा पैशांपेक्षा शेतीभातीतच माणसांचो जीव अधिक रमायचो. सरायचा भात, नाचणी, भयमृग गुंडाळतना लोकांची दमछाक व्हायची. तेव्हाची माणसा

आताची थंडी कधी येता, कधी जाता कळना नाय. पुर्वीसारखो तिच्यात दमच नाय. पुर्वी तीन चार महिने अंगावर थंडी घेणारी, सोसणारी माणसा आम्ही. आताच्या अशा चार आठ दिसाच्या थंडीक दुमासतव काय? चार पाच धा दिस थंडी पडता, कधी पडतय नाय नि स्वेटर घेवा, काय ते स्कार्फ घेवा, कानटोपी घेवा, नयी नयी ब्लॅन्केट घेवा. काय काय नि काय काय. चार दिस थंडी वाढली काय ही क्रीम लावा, ती क्रीम लावा, किती गे बाय जपतास जीवाक! आमका बा किती मनात इला तरी स्वतःकडे लक्ष देवक सवडच खय व्हती? आता बदलत्या वातावरणात ह्येच्या फुडच्या काळात थंडी नावाची चीज गायबच व्हतलीशी दिसताहा. तशीच चिन्हां दिसतहत. फुडे फुडे तर माका वाटता, हिवाळो नावाचो ऋतूच नसतलो. आता जी काय थोडीफार थंडी पडताहा ती अंगावर घेवा, तिचो आनंद घेवा. फुडे फुडे थंडी थंडी करूची वेळ येतलीहा. खरा की नाय गाववाल्यानु?

संशय

संशयाने घात होतो
मित्र खासा दूर होतो
मोल जाते तोल जातो
मैत्रयाचा नाश होतो

संशयाचे भूत मोठे
उग्र वाटे हिंस्र वाटे
ग्रासुनीया टाकते ते
मैत्र तेथे मार खाते

प्रपंचाची दोन चाके
चालती ती साथ देती
संशयाला वाव होतो
धावताना भग्न होती

संशयाने नाश होतो
संशयाने भास होतो
जे कधी घडलेच नाही
का उगाची वार होती

संशयाला दूर ठेवू
भावनांना जीव लावू
मैत्र आहे थोर येथे
या जगाला येथ दावू

**बाबू घाडीगांवकर,
सिंधुदुर्ग**

वास्तव

ही वेड्यांची जत्रा म्हणु की अज्ञानाचा गुंता
कुठे हरवल्या मेंदू मधल्या विवेकवादी वाटा

हातावरल्या रेषा गेल्या प्रारब्धाच्या मागे
निर्वाणीची हाक अता दे ,अज्ञानाला लाथा

ग्लोबल झाले जगणे इथले आणिक मरणे लोकल
उतरंडीचा शाप भोगतो भारतभूचा त्राता

भूक भूक का टाहो चाले संसदभवना मागे
"गोळ्या घाला!शांत करा रे", म्हणतो सत्तेवाला

कसले मोर्चे आंदोलन अन कुठली रे आझादी
विसरा रोटी खुशाल चघळा दारिद्र्याचा गोळा

जातींनी तर कहरच केला जातीजातींवरती
तरी डोलतो मानाने का समानतेचा झेंडा

**सुदेश मालवणकर,
दापोली**

संशय

संशय असता ,
काम बिघडते।
संशय राहता ,
गणित चुकते।

संशय करतो,
घात मैत्रांचा।
संशय पेरतो ,
द्वेष सज्जनांचा।

संशय मनात,
बसतो निवांत।
संशय जागवी ,
उगाचच भ्रांत।

संशय वाईट ,
संशय कशाला।
संशय परका ,
झिजवी मनाला।

संशय नसावा ,
नात्यात सारखा।
लोटावा ,वाईट
विचारांसारखा।

**स्वाती विष्णु नष्टे,
सातारा**

संशय

संशय का बरे मनी आला?
विश्वासाला अचानक तडा का गेला?
केक वर्षांच्या मैत्रीत दुरावा का आला?
संशय असा दाहक झाला!!१!!

आधीचे दिवस आठवता
अश्रू ओघळले नेत्रांतून
सगळे आलबेल असता
प्रचंड दुरावा निर्माण झाला!!२!!

खरंच संशयाने घात केला
गैरसमज सांगोपांगीने सखा दुरावला
आता वदन पाहताही तो चरफडला
संशयाने सगळा बिमोड केला!!२!!

मैत्री प्रेमाचे विडंबन झाले
होत्याचे नव्हते झाले
प्रेम ममता कवडीमोल झाले
वेराने तीव्र वैरच वाढले!!३!!

संशयाची वाळवी भारी चिवट
ना निघाली ना हटली
निखळ नाते झाले बिकट
भावभावनांची पायमल्ली झाली!!४!!

जी मैत्री होती सुखद
ती झाली आता दुरापास्त
पश्चात्तापाची दाहक धग
संशयाने मनात कायमची कोरली!!५!!

सुखदा सयाजीराव गोरड

संशय

जिथे संशय तिथे अविश्वास
टिकतच नाही तिथे विश्वास !

संशय मनात जेव्हा रूजतो
तेव्हा एखादा कटही शिजतो !

संशयातूनच होतो गोंधळ
विचार राहत नाही अढळ !

अविचारांचे मूळही संशय
गंभीर होतो एखादा विषय !

संशयाला नसे कोणती सीमा
हत्येतून जीवाचा होतो खिमा !

जेव्हा माजतो संशयकल्लोळ
तेव्हाच होतो भयंकर घोळ !

**राज भिंगारे,
गेड**

किडा संशयाचा

असता संशयाला जागा जिथे
अविश्वास ठरतो मग मोठा तिथे

चुकचुकते पाल संशयाची जिथे
अपयश ठांड मांडून बसते तिथे

नाचती संशयाची भूते जिथे
मरण वाट पाहत असते तिथे

पोलिस बघतो संशयाने जिथे
चोरास मग भिती वाटते तिथे

संशयाचा किडा वळवळतो जिथे
चिखलात माणूस असतो तिथे

उगा संशयाचे ढग जमती जिथे
विष बरसतो मग पाऊस तिथे

नि:संशयी वृत्ती असते जिथे
आनंदी आनंद असतो तिथे

**जयेश अर्जुन माधव,
मुंबई**

तू गेल्यावर

सोलत असतो त्वचा मनाची... तू गेल्यावर
बोलत बसतो काळोखाशी...तू गेल्यावर

जुनाट पडका किल्ला होतो आयुष्याचा
पुन्हा उजळणी इतिहासाची... तू गेल्यावर

एक सुगंधी धर धर झाली झाडावरती
सोडून गेले फूल डहाळी...तू गेल्यावर

ऊन लपेटून तुझी सावली येता दारी
उंबरठ्याची लाही लाही.....तू गेल्यावर

सहवासाची श्रीमंतीही रसून बसली
एकांताची दिवाळखोरी...तू गेल्यावर

काय हरवले या विश्वाचे तेच कळेना
सवय लागली गरगरण्याची...तू गेल्यावर

**सुदेश मालवणकर,
दापोली**

पाण्याचा खजिना

आहारातील चुकांमुळे होणारे
आजार

गावाजवळ एका झोंगरावर छोटा पाखरांचा समूह राहत होता. त्यांच्यातल्या मोठ्या पाखराने पाण्याचा वापर कमी करून तो साठवण्याचे महत्त्व शिकवले होते. गावाला लागून असलेल्या नदीचे पाणी आता कमी होऊ लागले होते, आणि सगळे जीव पाण्याच्या शोधात होते.

एका सुंदर सकाळी, लहानस चिंगी पाखरू खेळत खेळत पाण्याच्या तलावाजवळ पोहोचला. त्याने पाहिले की, तलावाचा बराचसा भाग कोरडा पडला आहे. चिंगीने विचार केला, "आपण सर्वांनी पाणी वाचवले पाहिजे." चिंगीने गावात परत येऊन सर्व पाखरांना एकत्र बोलावले. त्याने एक युक्ती सांगितली: "जर आपण प्रत्येकाने पाण्याभोवती झाड लावली आणि रोज थोडे पाणी वाचवले, तर आपण तलावाचा खजिना परत भरू शकतो."

पाखरांनी मन लावून कामाला सुरुवात केली. एकमेकांना मदत करून, त्यांनी जवळच्या नदीच्या पाण्याचा योग्य उपयोग केला आणि साठवणूक सुरू केली. लहान झाड लावून त्यांची निगा राखली, ज्यामुळे जमिनीत पाणी मुरायला लागले. काही महिन्यांनी तलाव पुन्हा पाण्याने भरून गेला, आणि संपूर्ण जंगल हसतमुख झाले. चिंगीचा पाणी वाचवण्याचा संदेश आता गावाबाहेर पसरला होता. सर्व पाखरांनी नाच केला आणि आनंद साजरा केला. चिंगीचं स्वप्न सत्यात उतरलं होतं!

फरक ओळखा

शरीराची सुयोग्य वाढ, उर्जा यांसाठी दैनंदिन जीवनात आहाराचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. आहार घेतल्याने केवळ शरीराची वाढ होते असे नाही तर मनाचे आरोग्यही सुधारण्यास मदत होते. मात्र दैनंदिन जीवनात आहाराची नितांत व मूलभूत गरज असली तरी आपण हा आहार कसा व किती घेतो यावरही शरीराचे आरोग्य अवलंबून आहे.

त्यासाठी योग्य आहाराची निवड करणे आणि चांगल्या आरोग्यदायी आहाराच्या सवयी जोपासणे आवश्यक आहे. पूर्वीच्या काळात लोक आयुर्वेदाने सांगितलेल्या चांगल्या सवयी जोपासत होते. नैसर्गिक पद्धतीने आहाराचे नियोजन होत होते. त्यामुळेच त्या काळातील लोक तब्येतीने धडधाकट, दीर्घायुषी व निरोगी होते. मात्र सध्याच्या बदलत्या जमान्यात अशा सुयोग्य व सुनियोजित आहाराचे, आहाराच्या सवयींचे गणित बिघडल्याचे दिसून येते. आहारशास्त्रानुसार आपल्या दैनंदिन आहाराचे स्वरूप व आहाराच्या वेळा ठरलेल्या व निश्चित असणे आवश्यक आहे. उगीच एखाद्या वेळेस आयता मिळाला किंवा खाण्याची तीव्र इच्छा झाली म्हणून ग्रहण केलेला अनियमित आहार अनेक आजारांना आमंत्रण देतो.

आपल्या जीभेचे चोचले तसे भयंकर असतात. एखाद्या खमंग वासानेही आपले खाण्यापिण्याचे ताळतंत्र बिघडून जाते. याशिवाय मित्रांचा, नातेवाईकांचा एखाद्या वेळाचा आग्रहदेखील आपणास आपल्या आहाराच्या सवयी बदलण्यास भाग पाडू शकतो. यासाठीच आधी नमूद केल्याप्रमाणे आपल्या दैनंदिन आहाराचे सुयोग्य व निश्चित नियोजन असावयास हवे. आपल्या तब्येतीसाठी कोणते पदार्थ किंवा कोणता आहार संतुलित वाटतो हे आपण निश्चित केले पाहिजे. अति वा भावनिक आग्रहाला बळी न पडता आपण आपल्या आरोग्याचा विचार प्राधान्याने करावयास हवा.

आहारशास्त्र सांगते, आपला आहार रंगीबेरंगी हवा. आपल्या आहारात विविध प्रकारच्या पदार्थांचा समावेश हवा. शक्यतो पांढऱ्या रंगाचे पदार्थ कमीत कमी असावयास हवेत. याचाच अर्थ असा की, आपल्या आहारात तांदूळ, मैदा, साबुदाणा, वगैरे पदार्थांचा कमीत कमी समावेश असावा. बाजारात मिळणारे पॅकींगमधील पदार्थ शक्यतो टाळावेत. बंद वेष्टनातील पदार्थ अधिक काळ टिकण्यासाठी त्यांवर विविध रासायनिक द्रव्यांचा वापर केलेला असतो. यांपैकी अनेक द्रव्ये किंवा घटक हे आरोग्यासाठी अतिशय धोकादायक असतात. यांसारखे घटक पोटात जाणे म्हणजे विविध गंभीर आजारांना आमंत्रण देण्यासारखे असते. आपण जीभेला काहीतरी खमंग, झणझणीत लागायला हवे यासाठी अति तिखट, अति खारट पदार्थ आवडीने खातो. मात्र अति तिखट किंवा चवीला अति खारट असलेले कोणतही पदार्थ आपल्या आरोग्यासाठी अतिशय घातक आहेत. अशा सवयी अनेक रोगांसाठी कारणीभूत ठरतात. एखाद्या लग्नसमारंभात वा कार्यक्रमात रांगेत उभे राहून जेवण घेणे, उभ्या उभ्यानेच कसेतरी पटपट जेवणे, घरात देखील टी.व्ही.समोर बसून जेवणे, सोफ्यावर बसून ताट मांडीवर घेऊन जेवणे यांसारख्या आहार ग्रहण करण्याच्या सवयी चांगल्या नाहीत. याशिवाय मद्यपान करणे, धुपपान करणे यांसारख्या सवयी तर अतिगंभीर आजारांना आपल्या शरीरात शिरकाव करून देतात.

हातपाय स्वच्छ न धुताच जेवावयास बसणे, घाणीच्या संसर्गात आहार भक्षण करणे, बाहेरच्या पदार्थांचे नियमित सेवन करणे, परत परत तापविलेल्या तेलातले तळलेले पदार्थ खाणे, शीतकपाटात अनेक दिवस ठेवलेले पदार्थ खाणे यांसारख्या सवयी पोटाचे आजार, हृदयरोग ते अगदी पोटाच्या कॅन्सर सारख्या गंभीर आजारास निमंत्रण देतात. एकंदरीत आपण किती खातो, काय खातो हे तेवढेसे महत्वाचे नाही. तर आपण आहाराच्या बाबतीत चांगल्या आरोग्यदायी सवयी किती जपतो हे महत्वाचे आहे. भूक लागल्यावर खाणे ही सवय चांगली मानली तरी भूक नसताना खाणे म्हणजे आपले आरोग्य अधिक बिघडवण्यासारखे आहे. आपणास आपले जीवन निरामय व निरोगी व्यक्तित्वाचे व्हावे असे वाटत असेल, आपण दीर्घायुषी व्हावे असे वाटत असेल तर आपण चांगल्या आहाराच्या सवयी जोपासायला हव्यात. तसे न केल्यास आपले उदर म्हणजे विविध रोगांचे आगर व्हायला वेळ लागणार नाही.

कु. वेदीका सुभाष मुलूख,
इयत्ता- आठवी.

मा
र्ग
शो
धा

